

Charles Dickens

Karácsonyi ének

Fordította: H. László Éva

TARTALOM

Marley, a kísértet

Az első számú kísértet

A második számú kísértet

A harmadik számú, egyben utolsó kísértet

A mese vége

Marley, a kísértet

Hogy az elején kezdjem, Marley halott volt. Ehhez nem fér semmi kétség. Halotti bizonyítványát szabályszerűen aláírta a pap, az anyakönyvvezető és a halottkém, sőt, mint gyászoló, maga Scrooge is. Amit pedig Scrooge jónak lát aláírni, az úgy is van - ezt mindenki tudja róla az üzleti életben. Az öreg Marley tehát halott volt, mint a kapufélfa.

Megjegyzendő, semmi személyes tapasztalatom nincs arra nézve, hogy a kapufélfa mennyivel holtabb más egyéb fadaraboknál. Sőt, bevallom, magam a koporsódeszkat inkább említettem volna, ha már mindenképp ilyen fásult hasonlattal kell élnem. De egyesek szerint van ebben a hasonlatban valami tösgyökeres, és Isten őrizz, hogy avatatlan kézzel ilyen szent dologhoz nyúljak. Ebből még országos veszedelem támadhatna. Nem tehetek tehát mást, mint újból csak azt mondom, hogy az öreg Marley halott volt, mint a kapufélfa.

Vajon tudott-e Scrooge a halálesetről? Már hogy az ördögbe ne tudott volna róla! Hiszen üzlettársak voltak, ki tudja, hány esztendeje már. Azonkívül Scrooge volt Marley egyetlen hagyatéki végrehajtója, egyetlen főörököse, egyetlen barátja és egyetlen hátramaradottja. Ám a gyászeset korántsem sújtotta le annyira Scrooge-ot, hogy mint kitűnő üzletember, egy remek „kötés”-sel ne ünnepelte volna meg Marley temetésének napját.

Marley temetéséről beszélve, megint csak vissza kell térnem oda, ahonnan kiindultam. Tehát ismétlem, semmi kétség nem férhet hozzá, hogy Marley halott volt. Ezt feltétlenül tudomásul kell vennünk, mert egyébként az itt következő történetben semmi csodálatosat nem találunk. Hiszen, ha nem tudnók biztosan, hogy Hamlet apja már az előadás kezdete előtt meghalt, csavargását a viharos éjszakában a bástyák körül szóra sem méltatnánk. Akármelyik idősebb úriember kószálhat végül alkonyat után valami vidám forgalmas utcán vagy - akár a Szent Pál-téren is, anélkül, hogy gyermeke gyenge szívét halálra rémítené.

Minthogy Scrooge nem kaparta le az öreg Marley nevét a cégtábláról, még évek múlva is az állott a boltajtó felett: Scrooge és Marley. Mindenki ezen a néven ismerte a céget. Az ügyfelek olykor Scrooge-nak, máskor Marleynek szólították Scrooge-ot. Mindkét névre egyformán hallgatott. Nyilván mindegy volt neki.

De ha arról volt szó, hogy valakit, akit körme közé kaparintott, megkopasszon, akkor Scrooge nem ismert kíméletet. Az üzletfelet megzsarolni, kiforgatni, térdrekényszeríteni, utolsó cseppig kipréselni, ehhez valóban pompásan értett a vén bűnös! Kemény és éles volt, mint a nyers kavics, amiből semmiféle acél nem képes kicsikarni a nemesebb érzésnek egyetlen szikráját sem. Titokzatos, zárkózott és magános volt, mint egy osztriga. A lényéből áradó hidegség megfagyasztotta arcvonásait, barázdákat szántott bőrébe, kivörösítette szemhéjait és kékre festette keskeny száját, amit ha szóra nyitott, nyekergő, visszataszító hang hagyta el ajkát. Haja, szemöldöke és borostás álla is fagyos-deres volt. Ezt a fagyos klímát mindenüvé magával vitte. Kutya-hideg áradt szét boltjában és a karácsonyeste sem volt képes őt magát és környezetét egy fokkal sem felmelegíteni. Hőség és fagy hidegen hagyták. A kánikula sem tudta felhevíteni, a zimankó se vacogtatta meg. Nem volt szélvihar, ami fagyosabb lett volna, s a szakadatlanul zuhogó eső sem volt kérlelhetetlenebb nála. Jégverés, égiháború, zúzmara, dér, hóvihar, mintha csak jelzői lettek volna fanyar egyéniségének. Az elemek megnyilvánulásai közül legfeljebb a jótékony tavaszi esővel nem lehetett őt vonatkozásba hozni, hiszen Scrooge bármi volt inkább, mint jótékony. Magános sétáin senki sem állította meg, senki sem mondta: - Hogy van, kedves Scrooge? Nem látogatna meg egyszer? - Még a koldusok is messze elkerülték és nem akadt gyermek, aki megkockáztatta volna, hogy: - Bácsi, kérem,

hány óra van? - kérdéssel útját állja. Soha életében nem történt Scrooge-al, hogy férfi vagy asszony megkérdezte volna, merre van ez, vagy az az utca vagy tér. Még a vak koldus kutyája is dühösen mordult rá, ha megpillantotta, mintha csak azt mondta volna: „Világtalan gazdám, az örök sötétségnél is rosszabb ez a sötét tekintet!”

Ám Scrooge-nak jó volt ez így! Nem is akart mást, mint észrevétlenül, minden emberi érzés és kapcsolat nélkül lopakodni át az életen.

Egyszer egy este - éppen szent karácsonyeste volt - az öreg Scrooge javában dolgozott az irodájában. Csípős hideg idő volt, hozzá még köd is terjengett. Behallatszott, amint a járókelők keményen topogtak, átfagyott lábukat melegítették. A toronyóra épphogy elütötte a hármat, de már sötét volt; úgyszólván egész nap nem is volt világos. A szomszédos ablakokban már gyertyalángok lobogtak, mint imbolygó vörös fantomok. A köd beszivárgott a réseken és kulcslyukakon és odakint olyan sűrű volt, hogy a szűk kis udvar túlsó végében álló házaknak csak kísérteties árnyalakja látszott. A sűrűn leereszkedő ködfelhő olyan volt, mintha óriás sörfőzőüst nehéz párája lenne. Scrooge nyitvahagyta irodájának ajtaját, hogy szemmel tarthassa segédjét, aki sötét kis odújában leveleket másolt. A főnöki szobában sem égett valami nagy tűz, de a segéd szobájában már csak egy darab szén maradék parazsa pislogott. A szenesláda Scrooge szobájában volt, és ha a didergő segéd arra vetemedik, hogy egy lapát szénért menjen, az öreg holtbiztos ráfordul, hogy keressen magának másik állást. Így tehát szegény feje nem tehetett mást, mint bebújt kötött lélekmelegítőjébe és a gyertya lángjánál próbálta melengetni magát. Szegényes fantáziájú ember létére, nem sok sikerrel.

- Boldog karácsonyi ünnepeket, bácsikám, minden jót kívánok! - kiáltotta hirtelen egy vidám hang. A hang Scrooge unokaöccsége volt, aki oly észrevétlenül lépett be, hogy az öreg csak a mondókájára figyelt fel.

- Hagyjuk ezt a számárságot, - mondta mogorván. A fiatalember a fagyos ködben, úgy látszik, sietve jött és úgy kimelegedett, hogy most kipirult arccal, csillogó szemmel állt az öreg előtt. Forró lehelete látható páráként lebegett csinos álla körül.

- De bácsikám, csak nem akarod azt mondani, hogy a karácsony számárság. Ezt magad sem gondolod komolyan.

- De mennyire! Boldog karácsony! Tán te is boldog vagy? Mi okon? Mi jogon? Egy ilyen ágrólszakadt szerencsétlen flótás, aki szegény, mint a templom egere.

- Most megfogtalak - válaszolt a fiú még mindig incselkedő hangon - ha a boldogság csak pénzkérdés volna, te igazán nem lehetnél ilyen mogorva és elégedetlen. - Scrooge nem sokat törte a fejét, hogy a fiúnak valami szellemes választ adjon, hanem egyszerűen csak legyintett:

- Hagyd már abba ezt a számárságot.

- Ne mérgeledj, bátyám, - mondta szeliden a fiú.

- Már hogyan mérgelednék, mikor a világon annyi ostoba fickó jár-kel szabadon! Boldog karácsony! Már hogy az ördögbe lehet, mondjuk a te számodra boldog? Boldogság talán, hogy egy csomó kiadásod van és egy garasod sincs? Vagy hogy egy évvel idősebb lettél és egy fillérrel sem gazdagabb? Hogy esztendő mérlege csupa veszteség? Nos, ha rajtam múlik, mindenkit, aki boldog karácsonyt emleget, a betlehemes jászol elé kötnék, ha ugyan nem mindjárt a saját karácsonyfájára akasztanám fel.

- De bátyám!

- De öcsém! - mondta az öreg szemmel láthatóan türelmét veszítve. - Hagyj most már békén. Úgy ünnepelem a karácsonyt, ahogy nekem tetszik.

- Hiszen, ha megünnepelnéd. De inkább csak káromlod - válaszolta az unokaöccs.
- No, de most már elég legyen öcsém, légy boldog karácsonyoddal, hozzon neked most is annyi hasznót, amennyit eddig hozott.

- Vannak dolgok, amikből sohasem húztam hasznót, noha megtehettem volna - ilyen a karácsonyi ünnep is! Ha a karácsonyünnep közeledett, világosan éreztem és tudtam, hogy az év legszebb időszakához értem. Mert ez az ünnep - eltekintve szent jelentőségétől és eredetétől, ha ugyan el lehet ettől tekinteni - a megértés, a szeretet, a jótékonyság áldott ünnepe volt számomra. Ünnep, amelyen férj és feleség háznépükkel együtt megnyitják szívüket és jobban érzik, mint bármikor, hogy nem önös érdek utalja őket egymásra, hanem rendeltetésszerűen lettek utitársakká az életúton, hogy kitartsanak egymás mellett a síríg! Egy morzsányi aranyat, egy ezüstszilánkokat nem juttatott nekem soha karácsonyom és lám, mégis hiszem, hogy jót tett velem és boldoggá tett mindig! Isten áldása legyen szent ünnepén!

A segéd odújából elfojtott, de észrevehető tetszésnyilvánítás hallatszott. Szegény feje, zavarában olyan hevesen kezdte piszkálni a kis maradék parazsat, hogy az egyet pislantva, végképp kialudt, miközben zord főnöke ráreccsentett: - Még egy szó! És álláskereséssel ünnepelhet! - Aztán öccséhez fordult:

- Micsoda szónok veszett el benned! Nem kár ily képességeket elvesztegetni? Tulajdonképpen a parlamentben volna a helyed!

- Ne mérgelődj, kedves bátyám, jer inkább holnap el hozzánk! Szívesen látnánk ünnepi ebédre.

- Engem akartok vendégül látni? Lássátok inkább az öreganyátok... - és végig is mondta a káromkodást a maga meglehetősen cifrán kacskaringós mivoltában.

- De miért? - kérlelte a fiatalember. - Miért?

- Miért?! Miért kellett megnősülnöd?

- Mert szerelmes voltam.

- Szerelmes voltál! - mormogta Scrooge annyi megvetéssel, mintha ez a karácsonyi jókívánságoknál is nevetségesebb volna. Majd türelmetlenül tette hozzá:

- Még mindig itt vagy? Nos, jóéjszakát!

- De bácsikám, miért mondd, hogy azért nem jössz el, mert megnősültem? Hiszen nőtlen koromban sem jöttél soha hozzám.

- Jó éjszakát! - ismételte Scrooge állhatatosan.

- Nem kérek én tőled semmit, nem is várok tőled egyebet egy jó szónál. Miért nem lehetnénk barátok?

De Scrooge csak ráfordult ismét:

- Jó éjszakát!

- Szívből sajnálom, hogy ilyen makacs vagy. De Isten látja lelkem, soha nem perlekedtem veled saját hibámból, Most sem akartam mást, mint szent karácsonyestén igazi rokoni érzéssel közeledni feléd. De nem is tágitok ettől. Csak azért is, boldog karácsonyünnepet kívánok!

- Alászolgája - dünnyögte fogai közt Scrooge.

- És sok szerencsét Újesztendőre!

- Alászolgája és künn tágasabb! - felelte Scrooge mogorván.

De öccse még erre sem jött ki a béketűrésből. Nyájas mosollyal húzta be maga mögött az ajtót, nem mulasztván el az előszobában kuporgó segédnek is boldog karácsonyt és szerencsés újévet kívánni, amint az, minthogy sokkal emberségesebb volt gazdájánál, hálásan viszonzott.

- Még egy fajankó - dohogta Scrooge. - Ez a segéd, ez a szerencsétlen flótás, heti tizenöt shillingjével szintén boldogságról és szerencséről beszél. Meg kell ebbe örülni!

Ezalatt a „szerencsétlen flótás” az ajtóig kísért a főnök unokaöccsét és két újabb látogatót tessékelt befelé. Jólöltözött, biztos fellépésű úriemberek voltak és már ott is álltak levett kalappal Scrooge dolgozószobájában. Az egyik könyvet, a másik tekintélyes iratcsomót tartott kezében. Mindketten mélyen meghajoltak.

- Scrooge és Marley - ha nem tévedek - mondta a magasabbik, a kezében tartott iratról olvasva a cég nevét. - Scrooge úrhoz van szerencsém, vagy Marley úrhoz?

- Marley úr a legutóbbi hét évben csupán csendes társam volt. Oly csendes, hogy csendesebb már nem is lehetett volna. Éppen ma este hét éve, hogy meghalt.

- A megboldogult közismert jótékonysága és nemes áldozatkészsége bizonyára Önre szállott örökre - mondta a látogató ünnepélyesen és még mélyebben meghajolva, gyűjtőívet nyújtott át Scrooge-nak.

A baljóslatú „jótékonyság” szóra Scrooge megvető mozdulattal tolta el maga elől az ívet.

De a vendég nem zavartatta magát.

- Ma, a szeretet ünnepén ki kell nyújtanunk kezünket azok felé, akik adományainkra rászorultak - mondta kenetteljes hangon és már fel is vett az asztalról egy tollat s Scrooge felé nyújtva, folytatta:

- Sok ezren éheznek és fáznak. Százezreknek egy tányér meleg levesre, egy jó falatra, egy karácsonyi fenyőágra sem telik.

- És mire valók a fegyházak? - kérdezte Scrooge.

- A fegyházak? - ismételte a jövevény halkán és kissé leeresztette kezében a bemártott tollat.

- Igen, és a toloncház, az aggok háza, meg a szegényház, remélem, még működnek ezek a kiváló közintézmények?

- Sajnos, több dolguk van, mint kívánatos.

- Ezt örömmel hallom, már attól tartottam, hogy tán szünetelnek vagy bezárták őket végképp.

- Úgy véljük, - válaszolta az úriember, hirtelen visszanyerve lélekjelenlétét, - hogy ezek az intézmények nem nyújtják a nép széles rétege számára azt a szellemi és testi táplálékot, amelyre minden emberfia joggal tarthat igényt. Ezért elhatároztuk, hogy jótékonysági alapot létesítünk, amelyből a szegényeket étellel, itallal, tüzelővel kívánjuk ellátni. Ez a cél, amelynek érdekében gyűjtünk és azért éppen ma, mert ezen a napon a szűkölködő fokozottan érzi nyomorúságát és mindenki, aki csak teheti, készségesen és boldogan adakozik. Uram, mennyit szabad az Ön neve mellé jegyeznünk?

- Semmit!

- Óh, nemes szerénység! Bizonyára azt kívánja, hogy hagyjuk említés nélkül nevét.

- Azt kívánom, hogy hagyjanak magamra, uraim. Minthogy kérdezték, sajnos, ezt kell válaszolnom. Számomra nem jelent semmi örömet a karácsonyeste, nem kívánhatják, hogy

naplopók részére ünnepséget rendeznek. Egyébként éppen elég adót fizetek, amiből az általam már említett intézményeket és más jótékonyági micsodákat fenntarthatják.

- De uram, gondoljon a szemérmes szegényekre, akik belehalnának a szegyenbe, ha nyíltan kellene ezekhez az intézményekhez fordulniok.

- Belehalnának! Ám tegyék! Egyébről sem hallunk, mint túlnépesedésről! De különben is, semmi közöm ehhez a dologhoz.

- Kell, hogy köze legyen uram. Ez mindnyájunk ügye.

- Nekem elég a magam ügye-baja. Másokéval nem törődhetem. Jó éjszakát, uraim!

A két úriember reménytelennek látván a helyzetet, eltávozott. Scrooge nekibuzdultan folytatta munkáját. Ha lett volna tükör a szobában, bizonyára belenézett volna, hogy megelégedett ábrázatát szemtől-szembe lássa.

Közben a köd és a sötétség egyre sűrűbb lett. A kocsik lépésben haladtak, a kocsisok a lovak előtt mentek, lobogó fáklyával kezükben. A közeli templomtorony öregharangja, amely máskor egyenesen a Scrooge és Marley cégre pillantott le, most templomostul-tornyostul eltűnt a ködfelhőben. Ha negyedóránként mégis megkondult, olyasféle hangot adott, mintha az öregtoronynak a foga vacogna a hidegtől. A hideg nőttön-nőtt. Az utcasarkon néhány munkás a gázvezetéket javította. Mellettük, kis hordozható kályhafélében lobogó tűz égett. Utca-gyerekek, toprongyos alakok ülték körül a tüzet; az pirosan világította meg arcukat, amint csillogó szemmel melengették kékre fagyott ujjait.

A vízcsapot valaki nyitva feledte, körülötte hamarosan tócsa keletkezett, amely percek alatt alattomos jégkéreggé változott. A boltok kivilágított fenyőágakkal díszített kirakatai mese-szerűen világítottak. Oly tündérik és látomásszerűek voltak a ködben, hogy szinte hihetetlennek látszott, hogy mögöttük rideg kalmárok pénzért árulják portékáikat.

A főbíró úr fényes palotájában megparancsolta szakácsainak és kuktáinak, hogy olyan ünnepi vacsorát készítsenek, ami méltó ilyen előkelő urasághoz. Néhány házzal odébb, a kis szabólegény, akit csak a múlt héten büntettek meg öt shillingre, mert italos fővel a nyílt utcán duhajkodott, most kis padlásszobájában vígan dagasztotta az ünnepi kalácsot, mialatt vékonyka felesége, kisbabájával a karján, húsért ment a mészárosához.

És a hideg csak mind nőtt. Már olyan hideg volt, hogy, ha Belzebub - ha csak egy percre is - kidugta volna az orrát a jólfűtött pokolból, az menten lefagyott volna és a kárvallott ördög a fájdalomtól üvöltve húzódott volna vissza tüzes katlanai mellé.

A kis betlehemes fiúcskának vékonyka orrát is úgy megmarta a hideg, mint kutya a csontot. A legényke megállt Scrooge ajtaja előtt, a kulcslyukra hajolt és nagymerészen rázendített:

- „Mennyből az angyal, lejött hozzátok...”

Ám Scrooge az ének hallatára felkapta az asztalról vonalzóját és úgy az ajtóhoz vágta, hogy a kisfiú ijedten futott el onnan. Dala helyén csak a hideg szél füttyült a kulcslyukon át.

Végre eljött az üzletzárás órája. Scrooge nagynehezen felkelt íróasztalától. A segéd, mintha csak erre várt volna, villámgyorsan eloltotta a gyertyát, fejére csapta kalapját és már ment is volna.

- Persze, holnap szabadnapot szeretne? - mondta Scrooge.

- Ha meg tetszik engedni, uram.

- Tetszik a fenének! És nincs is rendjén! Fogadjunk, ha levonnék Önnek a szabadnapért fél koronát, azt jogtalan-ságnak tartaná.

A segéd félénken mosolygott.

- De azt, hogy én fizessek magának egy egész napot, noha nem dolgozik, nem tartja jogtalan-ságnak.

- Évente csak egy ilyen nap van, uram - dadogta a segéd.

- Gyenge mentség azzal a ténnyel szemben, hogy minden december huszonötödikén ellop tőlem egy napi munkabért, - mondta Scrooge, miközben állig begombolta vastag télikabátját. - No, de úgy látom, kénytelen vagyok mégis szabadnapot adni magának. De holnapután reggel azután annál korábban jöjjön.

A segéd ezt is megígérte és végre az utcán álltak mindketten. Scrooge ráfordította a kulcsot az ajtóra, a segéd nyakára csavarta hosszú fehér gyapjúsálját (télikabátja nem volt az isten-adtának), és már el is köszönt gazdájától. A szomszéd utcában vagy hússzor végigszánkázott egy hosszú csúszkán, amit szorgalmas kisfiúk dörzsöltek fényesre, azután futni kezdett, ahogy csak lába bírta, hogy idejében ott legyen, ha az anyagka csenget.

Scrooge szokott korcsmájában, szokott módján költötte el magános estebédjét. Átlapozta az újságokat, még egy félórácskát a zsebében hordott pénztárcönyvvvel szórakozott, azután hazafelé indult. Abban a lakásban lakott, amely valamikor üzlettársáé volt. A lakás néhány barátságtalan szobából állott, egy komor, sötét épületben, ahová hosszú elhagyatott udvaron át lehetett bejutni. A ház olyan sután állt ebben a környezetben, hogy szinte azt hihette az ember, hogy kölyökkorában talán bújócskát játszott társaival, elbújt ebbe a zugba és nem talált ki többé belőle. Most már öreg volt és Scrooge lakását kivéven, lakatlan. A többi lakásokat irodákká és raktárakká alakították át az idők folyamán. Az udvar oly sötét volt, hogy Scrooge, noha ezerszer megjárta már ezt az utat és minden követ ismert, csak tapogatódzva tudott átmenni rajta. Az ódon épületet úgy megülte a köd és fagyos pára, mintha Télapó maga ült volna a küszöbön.

A lakás ajtaján jókora kovácsoltvas ajtókopogtató volt. Scrooge kétségtelenül mindennap látta a kopogtatót, amióta a házban lakott, néha többször is napjában. Az is bizonyos, hogy Scrooge-nak kevesebb fantáziája volt London bármelyik lakosánál, beleértve a városi tanács tagjait és a céhek atyamestereit is - ami elég nagy szó. Azt is vegyük figyelembe, hogy, noha Scrooge délután futtában említette ugyan halott üzlettársának nevét, most eszéágában sem volt, hogy rágondoljon. Mindezek után pedig próbálja valaki megmagyarázni, ha tudja, hogyan történhetett, hogy Scrooge, amint a kulcsot a zárban megfordította és rápillantott a kopogtatóra, egy emberi arcot látott ott: Marley arcát. De nem ám valami bizonytalan árnyat, amilyenek a sötét udvarok zugában bújkálnak! Nem, az arc világos volt! Kísértetiesen világított, mint a reves gerenda a sötét pinceodúban. És mégsem volt ijesztő, sem vad, úgy nézett rá, ahogy Marley szokta volt életében. Pápaszeme kísértetiesen csillogott és haja úgy lobogott feje körül, mint az átforrósodott levegő a tüzes katlan felett. Tágranyílt szemén egy pillá sem rezdült. Ez a mozdulatlanság és az egész jelenség kékes fénye volt csak kísérteties; maga az arc nyugodt volt és egy cseppet sem félelmetes. A jelenség, még mielőtt Scrooge közelebből szemügyre vehette volna, eltűnt. Scrooge dermedten meredt a kopogtatóra, szívét soha nem érzett félelem szorította össze. De erőt vett magán, még egyet fordított a kulcson és elszántan belépett az ajtón. Gyertyát gyújtott és egy ideig bizonytalanul keresgélt az ajtó hátlapján, mintha az imént látott archoz tartozó tarkót keresné. De az ajtó hátlapján csak néhány anyacsavar volt, amelyek a hatalmas kopogtatót tartották belülről.

- Tyű! Az áldóját! - mondta Scrooge és hatalmas dörrenéssel bevágta az ajtót. Az egész ház, de még a ház alatt levő borpince is megremegett és hosszan visszhangzott belé.

De Scrooge nem volt olyan legény, aki egy kis visszhangtól megijed. Kezében a gyertyával, bár a szokottnál talán valamivel lassabban, de határozott léptekkel ment fel a lépcsőn hálószo-
bája felé. A lépcsőház olyan széles volt, hogy egy kisebbfajta temetési menet, hatfogatú halottaskocsival együtt, könnyedén elfért volna rajta. Igaz ugyan, hogy viszont olyan sötét is volt, hogy egy egész utca gázlámpái is csak gyéren világították volna meg. Nem csoda, hogy Scrooge, pislákoló kanócának imbolygó fényénél szinte látni vélte a komor menetet. Ám a sötétség olcsó dolog és Scrooge-nak minden kedvére való volt, ami nem került pénzbe. Mielőtt az emeleti pántos ajtót bereteszelte volna, alaposan körülnézett szobáiban. A lidércfényű arc még nagyon friss volt emlékezetében! Hálószo-
bá, ebédlő, kamra - minden rendben. Bekukkantott az asztal alá - senki! a díván alatt - senki! A kandallóban gyenge tűz, a kandallópárkányon tálca egy csésze herbateával (Scrooge éppen náthás volt), kanál, miegymás. Na, még egy pillantás az ágy alá - senki! A faliszekrényben - semmi! Házikabátja olya gyanúsán lóg a szegen, mintha belebújt volna valaki. - Semmi! A lomtárba is benéz: szeneslapát, ócska cipők, kosarak, háromlábú mosdó, piszkafa. Sehol egy lélek! Megkönnyebbülten sóhajt, bereteszeli és külön kulcsra is bezárja az ajtót. Nyakkendőjét megoldja, házikabátot ölt, hálósapkát vesz és leül a tűz mellé, hogy megigya herbateáját. A kandallóban épp, hogy pislákol a tűz. Egész közel kell ülnie hozzá, hogy egy kis meleget érezzen. Egy holland kereskedő lakott itt valamikor, még az építette a kandallót. Minden cserepe egy-egy bibliai jelenetet ábrázol. Kain és Ábel, a fáraó leánya, Sába királynője, angyali hírnökök dunyhaszerű felhőkön úszva, Ábrahám, Belzacár, az apostolok és még más száz és száz alak elevenedik meg az egykori derék fazekas jóvoltából a csillogó csempéken.

Scrooge elnézte őket szórakozottan és gondolatokba merülten. Milyen különös alakok! Mintha valamennyi hasonlítana egy kissé Marleyre!

- Eh, számárság - fakadt ki végül és hosszú léptekkel mérte végig a szobát.

Egyideig fel-alá járt, majd sóhajtva visszaült előbbi helyére. Fejét a karosszék támlájához támasztotta és szeme megakadt a csengettyűn, amely a szemközti falon függött. A csengettyűt valamikor hosszú zsinórral az épület legfelső emeletéről lehetett megszólaltatni; réges-régen nem használta már senki. Scrooge döbbenve látta, hogy a csengettyű alig észrevehetően rezegni kezd. A rezgés erősödött, míg a csengettyű halkan megszólalt, mind erősebben csilingelt, végül harsogva zúgott. A házban levő valamennyi csengő vele zengett. Talán fél-percig vagy egy percig tartott ez a zenebona, de Scrooge egy örökkévalóságnak érezte. Azután hirtelen mély csend lett: valamennyi csengő egyszerre némult el. A pincéből láncsörgés hallatszott. Scrooge gondolatában felrémlt, hogy kísértetlakta házak pincéiben a szellemek csörgetni szokták láncukat. Ekkor a pinceajtó dörrenve kicsapódott, a láncsörgés élénkebb lett, tisztán lehetett hallani, hogy a láncsörgető felfelé jön a lépcsőn és megáll az ajtó előtt.

- Szemfényvesztés! - mondta Scrooge - nem hiszek benne. - Ám a szellem a nehéz tölgyfaajtót semmibe se véve, már a szobában állott a kandalló előtt. A láng a tűzhelyen magasra csapott, mintha csak azt mondta volna: Ismerlek! Marley hazajáró szelleme vagy! Azután ellobbant a láng.

Ismét az iménti kísérteties arc! Marley arca, hajzata, szemöldöke, szakáll. Hosszúszárnyú szürke kabátja, csíkos nadrágja, cipői! Vastag lánc a dereka köré fonva, egyik vége hosszan csüng hátul, uszályként vonszolja maga után, csörömpölve. A láncszemek, - amint Scrooge éles szeme rögtön felfedezte - kulcsokból, lakatokból, pénzesládák acélpántjaiból valók! És a

teste teljesen átlátszó! Szembenállva is látni hosszúszárnyú kabátjának két gombját hátul a derekán.

Scrooge gyakran hallotta még Marley életében, hogy Marleynek nincs szíve, de sohasem akarta elhinni. Mint ahogy még most sem hitte tulajdonképpen. Mert bár a kísértet teljesen átlátszó volt, és így meggyőződhetett róla, de nem akart hinni a szemének. Nem akarta hinni, hogy a hidegszemű jelenség valóban előtte áll, tényleg látja szemét, arcát, állát, sőt még az állát tartó kendőnek ismerős kockáit is.

- Nos, mi lesz? - szólalt meg végre Scrooge hidegen és óvatosan, mint mindig. - Mit kíván tőlem?

- Sok mindent - felelte a kísértet.

- Ez Marley hangja kétségtelenül - dörögte magában Scrooge. Majd nekibátorodva, rászólt:

- Kicsoda maga?

- Azt kérdezd inkább, ki voltam?

- Nos, hát ki voltál? - mondta Scrooge. - Árnyalak létedre, úgy látom, sokat adsz az árnyalakokra.

- Amíg éltem, a társad voltam: Marley Jakab.

- És le is tudnál ülni? - kérdezte Scrooge, gyanakodva.

- Hogyne!

- Hát akkor ülj le.

Scrooge csak habozva kínálta helyet, mert nem volt meggyőződve arról, hogy egy ilyen átlátszó jelenség helyet foglalhat-e a széken. Attól tartott, hogy amennyiben ez lehetetlen, a szellem rettentő magyarázatot talál adni. Ám az árny nyugodtan leült a kandalló mellé, mintha rég megszokta volna a helyet.

- Te nem hiszel bennem, - kezdte a beszélgetést.

- Megvallom, nem.

- De hiszen saját érzékeiddel győződhetsz meg jelenlétemről.

- Éppen ezeknek nem hiszek.

- De miért?

- Azért, mert egy kis rendetlenség a testben elég ahhoz, hogy tévútra vigye érzékeinket. Lehet, hogy nem vagy más, mint egy darab rosszul megemésztett marhahús, vagy egy falat túlkövér sajt, vagy romlott krumpli. Egyébként kevésbé látszol síri, mint inkább siralmas jelenségnek, bármi légy is!

Scrooge-nak máskor nem volt szokása, hogy szójátékokat faragjon. Ha most mégis megtette, ezzel csak bátorítani akarta magát, mint amikor a sötétben félelmében fűtül valaki. Az igazság az volt, hogy a jelenség kísérteties hangja a csontja velejéig megborzongatta. Kiverte a veríték a gondolatra, hogy a szellem merev szemébe nézzen. Valami pokoli volt benne, az bizonyos. A kísértet mozdulatlanul ült a széken, de haja, nyakkendője, cipőzsinórja, ruhaujja nyugtalanul lobogott, mintha alvilági szél borzolta volna őket.

- Látod ezt a fogpiszkálót? - folytatta Scrooge, hogy egy pillanatra szabaduljon a reászegezett merev tekintettől.

- Látom - mondta a szellem.

- De hiszen nem is nézel oda.

- Mégis látom - makacskodott a kísértet, le nem véve a szemét Scrooge-ról.

- Nos, ha lenyelném, biztosan úgy megfeküdne a gyomromat, hogy száz ilyen koboldot láthatnék, mint te vagy.

Válaszul a kísértet rettentőt üvöltött és oly borzalmasan csörgette láncát, hogy Scrooge-nak a szék karjába kellett kapaszkodnia, nehogy a földre essék a rémülettől.

A szellem most könnyed mozdulattal, mintha csak melege volna, leoldotta fejéről a kendőt, amellyel álla fel volt kötve. Álla mellére hullt, tátott szája rettentő látvány volt!

- Irgalom! - rebegte Scrooge, térdre vetve magát, miközben remegő kézzel takarta el arcát. - Szörnyalak, mit akarsz tőlem?

- Kétkedő ember, hiszel-e már bennem? - szólt a szellem rettentő hangon.

- Hiszek, hiszek! De szellem létedre, miért jársz a földön? Miért kísértesz engem?

- A végzet minden emberre kiszabta, hogy szellemével hasson embertársaira, környezetére. Aki ezt életében elmulasztotta, annak halála után kell véghezvinnie. Erre vagyok kárhoztatva én is szerencsétlenül. Szellemem, amellyel életemben magamat és másokat boldoggá tehettem volna, arra ítéltetett, hogy nyugtalan, kósza árnyként imbolyogjon. Ezzel megint rettentőt üvöltött, félelmetesen rázva és tördelve borzalmas kezét.

- De hisz meg is vagy láncolva, mondd miért? - kérdezte Scrooge fogvacogva.

- Ezt a láncot magam kovácsoltam életemben fokról-fokra, szemről-szemre. Nézd csak meg, miből van! Talán nem ismered ezeket a holmikat? - Scrooge úgy reszketett félelmében, hogy már szólni sem tudott.

- Szeretnéd látni, mekkora az a lánc, amit te magad hordasz? Nos, most hét éve karácsonykor, pontosan akkora volt, mint az enyém. De azóta alaposan megtoldottad! - A félájult Scrooge rémülten pillantott maga köré, de semmit sem látott.

Most könyörgésre fogta a dolgot:

- Jakab, öreg barátom, mondj el hát mindent. Mondj valami vigasztalót, az Isten szerelmére.

- Nincs több mondanivalóm és nem is vagyok az, akitől vigaszt várhatsz, Scrooge Ebenezer. A vigasz máshonnan kell, hogy jöjjön, más hírnökök útján. Annyit sem mondhatok, amennyit szeretnék. Barangolnom kell szüntelen, nem pihenhetek meg sehol, itt sem időzhetek tovább. Szellemem, amíg éltem, csak az üzlet körül mozgott, kis pénzváltó boltunk szűk határai között. Ezért kellett halálom után vándorútra kelnem és utaznom szüntelen, utaznom rettentő kínok, emésztő fáradság közepette.

Scrooge-nak szokása volt, ha valamin eltűnődött, kezét szórakozottan a nadrágzsebébe dugta. Most is így tett, mert a kísértet szavai ugyancsak elgondolkoztatták. Zsebredugott kézzel térdelt ott, anélkül, hogy felpillantott volna; különös látvány volt.

- Nem dolgozhattál valami gyorsan - mondta végül kissé üzleties hangon, de nagy tisztelettel és csaknem alázatosan.

- Nem-e? - mondta a kísértet.

- Hét éve vagy már halott! És folyton csak utaztál?

- Szüntelenül! Egy óra nyugalom sem volt. A lelkiismeret is folyvást mardosott.

- És min utaztál? - kérdezte Scrooge.

- A szelek szárnyán! - felelte a szellem.

- Messzi vidéket, sok országot járhattál be hét esztendő alatt.

A kísértet, ezt hallván, megint rettentőt üvöltött és a néma éjszakában oly vadul csörgette láncát, hogy ha lett volna a közelében valami hatósági személy, biztos felírja csendháborítás miatt.

- Oh te nyomorult rabszolga, hát azt sem tudod, hogy évszázadoknak kell elmúlnia, ezer és ezer munkás életnek kell az öröklétbe távoznia, hogy a jóság, mi egy-egy halandó szívében él, még itt a földön megnyilvánulhasson. Minden igaz keresztyén lélek, aki jóra törekszik a maga kis körében, túl rövidnek fogja érezni életét, az elvégzendő munka nagyságához viszonyítva. Bármily hosszú a bűnbánat útja, nem teheti jóvá a haszontalanul elfecsérelt életet. Én az enyémet elfecséreltem. Haszontalanul elfecséreltem!

- De hiszen minden kötelezettségednek mindig pontosan megfeleltél, - mondta remegő hangon Scrooge, mert mindinkább érezte, hogy órá magára is hasonló sors várhat.

- Kötelezettség, kötelesség! - kiáltotta a szellem, kezét tördelve. - Az egész emberiség volt a kötelességem. A közjó ápolása lett volna a kötelességem. A jótékonyság, szívélyesség, felebaráti szeretet, irgalmasság, mind-mind kötelességem volt! Amire te gondolsz, nyilván az esedékes váltók pontos beváltására, az csak egy vízcsepp a valódi kötelességek tengerében. - Magasra emelte és megegyeszer megcsörgette láncát s úgy nézte végig minden láncszemét, mintha mindennek ez a lánc volna az oka, azután rettentő erővel, csörömpölve vágta a földhöz.

- Ilyenkor, karácsony táján szenvedek a legkeservesebben, - folytatta azután. - Az önvád mardos, hogyan is voltam képes semmit sem törődni embertársaim gondjával-bajával. Vakon és süketen járnai a világban! Semmibe se venni azt a csillagot, amely a napkeleti bölcséket a szegénység hajlékába vezette. Vajjon, nem akadt volna egy kunyhó, ahol énám vártak, ahová a csillagnak engem kellett volna vezérelnie?

Scrooge oly hevesen remegett, hogy a szellem ismét rákiáltott:

- Ide hallgass, időm lejár, de még van mondanivalóm számodra.

- Hallgatlak, - mondta Scrooge -, de kérlek, ne légy túl szigorú és beszélj egyszerűen és világosan, nem értelek meg, ha virágnyelven szólsz hozzám.

- Magam sem tudom, miképp lehetséges az, hogy most látsz engem - folytatta a szellem. - Ültem én már máskor is melletted és láthatatlanul figyeltelek.

Ez a közlés nem hatott nagyon kellemesen Scrooge-ra, mert ismét megborzongott és a hideg verítéket törölte homlokáról.

- Ma azért jöttem, hogy megmondjam neked, van még lehetőség és reményed arra, hogy elkerüld az én sorsomat. Én magam szereztem meg a lehetőséget számodra, Ebenezer!

- Mindig jóbarátom voltál, - nyöszörögte Scrooge - köszönöm jószágodat.

- Három kísértet fog meglátogatni, - mondta tompa hangon a szellem.

- Óh - mondta borzadva Scrooge, és oly hosszúra nyúlt ábrázata, hogy szinte maga is kísértetnek látszott.

- Ez a lehetőség és remény, amit említettél? - kérdezte reszkető hangon.

- Igen.

- Nincs - nincs mód arra, hogy mellőzzük ezt?

- Csak az ő látogatásuk folytán kerülheted el az én szomorú sorsomat. Az első holnap éjjel után egy órákor fog megjelenni!

- Nem jöhetne mind a három inkább egyszerre, hogy túl legyen rajta? Jakab! - könyörgött Scrooge.

- A második holnapután éjszaka ugyanabban az órában jő el. És az utolsó a rákövetkező éjjelen, ha az óra az éjfélt elütötte. Engem nem fogsz többé látni, de törekedj saját érdekedben észben tartani, amit ma éjszaka hallottál tőlem.

A szellem most elhallgatott, az asztalhoz lépett, felkapta kendőjét és ismét felkötötte vele az állát. A néma csendben tisztán hallotta Scrooge, amint ennél a műveletnél a kísértet foga összekoccant. Félénken felpillantott és látta, hogy a túlvilági látogató egyenesen áll előtte, karjára fűzve hosszú láncának lecsüngő végét. Majd kimért léptekkel megindul az ablak irányában. A csukott ablak, amint a szellem közeledett felé, önmagától fokról-fokra kitért. Mire odaért, az ablaktáblák tárva-nyitva voltak. Most intett Scrooge-nak, hogy jöjjön közelebb. Az megindult, de mikor mintegy két lépésnyire volt tőle, a kísértet megállította.

A félelemtől és iszonyattól elcsigázott Scrooge a szellem minden mozdulatára vakon engedelmeskedett. A nyitott ablakon keresztül különös hangok hallatszottak. Olyan volt ez a hangzavar, mint egy szaggyal, végtelenül szomorú sirató ének, amelynek hangjából a bűnbánat és az önvád csendül ki. A kísértet egy percig némán hallgatta, azután csatlakozva a gyászos karénekekhez, az ablakon át kiröppent a sötét, hideg éjszakába.

Scrooge, bármily megrendült volt is, nem tudta fékezni kíváncsiságát: hirtelen az ablakhoz lépett és kitekintett. Ide s tova lebbenő, szüntelenül zajongó, kavargó szellemek nyüzsgő csapatját látta. Valamennyi meg volt láncolva, akár csak Marley szelleme. Voltak olyanok is, akik egymáshoz voltak bilincselve; ezek életükben cinkosok lehettek. Jobban szemügyre véve őket, Scrooge egy csomó ismerőst látott a szellemek között. Egy öregúr fehér mellényben, kabátjával hatalmas pénzszekrényhez láncolva, régi ismerőse volt. Az öreg rettenetesen sírkozott és szemmel láthatóan azon igyekezett, hogy valamiképpen segítsen egy asszonyon és egy kis gyermekén, akik mélyen alatta, egy kapualjban lapultak. De a többiek is, valahányan csak voltak, mind azt panaszták, hogy nem tehetnek jót embertársaikkal; most már késő, amit életükben elmulasztottak, azt pótolni nem képesek többé.

Scrooge még mindig az ablaknál állott, de mind homályosabban látta a kísérteties csapatot. Miközben azon tűnődött, vajon a köd sűrűsödik-e, vagy talán maguk az imbolygó alakok válnak-e köddé, a zaj mindjobban elült és már nem látott semmi mást, mint a néma, hideg és ködös éjszakát. Becsukta az ablakot és gondosan megvizsgálta az ajtót, amin a kísértet a szobába lépett. Az ajtó kulcsra volt zárva és két tolóretesszel; pontosan úgy, amint este, amikor hazajött, maga zárta be. - Szamárság - gondolta és már a nyelvén volt, hogy ki is mondja, de idejében elharapta. Rettenő fáradtnak és álmosnak érezte magát. Vajon az izgalom, a napi munka vagy az, amit látott, a szellemvilág, a kísértettel való társalgás vagy a késői óra okozta-e, ki tudná megmondani? Ágyához támaszkodott s úgy, ahogy volt, teljesen felöltözötten, nyomban mély álomba merült.

Az első számú kísértet

Amikor Scrooge felébredt, oly sötét volt, hogy az ágyával éppen szemközt fekvő ablak négyszögét sem tudta kivenni. Épp azon iparkodott, hogy valamiképp mégis tájékozódjék, amikor a közeli templomtorony órája ütni kezdett. Figyelmesen, majd növekvő csodálkozással hallgatta, amint az óra hatot, hetet, nyolcat, majd mind-mind tovább és tovább végül is tizenkettőt ütött. Tizenkét óra! Hiszen két óra elmúlt, amikor nyugovóra tért. Az óra bizonyára elromlott, talán egy jégcsap hullott a szerkezetbe. Szerencsére, zsebórájának is volt ütőszerekeze, amivel a zagyva toronyórát sötétben is ellenőrizhette. Ám a zsebóra is csak szaporán elütötte a tizenkettőt és elhallgatott.

- Ez lehetetlenség, csak nem aludtam át a napot és tetejébe a rákövetkező éj felét is! Vagy talán az öreg Nap megúnta, hogy ránk világítson és most déli tizenkét óra van?

Erre az ijesztő ötletre menten kiugrott az ágyból és az ablakhoz tapogatódzott. A befagyott ablaktáblán kis lyukat dörzsölt a jégrétegbe és azon át kipillantott. Vajmi keveset látott! Annyit mégis meg tudott állapítani, hogy künn derekasán fagy és sűrű köd van. Járókelőket nem látott; ezek szerint éjszaka volt, mert délben okvetlen lett volna forgalom az utcán. Kissé megkönnyebült. És elhessegette magától azt a riasztó gondolatot, ami néhány perce motoszkált már álomittas fejében. Hogy is szólt a szöveg? „Fizessen Ön ezen első váltónál fogva Scrooge Ebenezer úrnak vagy rendeletére három nappal a bemutatás után, stb., stb.” De ha nem volna többé nappal? Mi lenne akkor? Mit jelenthet akkor a kifejezés, hogy „három nappal”? Ki fogja tudni kiszámítani? A legszörnyűbb jogbizonytalanság állhatna elő!

Visszabújt az ágyba és újból meg újból átgondolta zavaros emlékeit, de nem lett semmivel sem okosabb. Minél inkább törte a fejét, annál jobban belezavarodott. Nem tudott szabadulni kízó gondolataitól. Marley szellemének rejtélye szüntelenül gyötörte. Valahányszor gondos megfontolás után megállapította, hogy csupán álmódott, villámgyorsan tért vissza gondolata a kiindulási pontra, arra ösztönözve, hogy más irányban próbálja végiggondolni a történeteket, hogy ismét felvesse a kérdést: álom vagy valóság?

Már vagy háromnegyedórája hevert így gondolatokba merülten, amikor hirtelen eszébe jutott, hogy Marley szelleme éjfélután egy órára jelezte az első számú kísértet jövetelét. Elhatározta, hogy ezt az időpontot mindenesetre ébren fogja bevárni. Ez annál is inkább bölcs elhatározás volt, mert aludni úgysem tudott volna. Az utolsó negyedóra oly rettentő hosszúnak tűnt, hogy többször is arra kellett már gondolnia, vajjon nem bóbiskolt-e el és talán elmulasztotta az óraütést. De nem! Most mély zengéssel megszólalt az óra. - Bim-bam.

- Egynegyed biztosan elmúlt, - mondta Scrooge.

- Bim-bam.

Fél is elmúlt.

- Bim-bam.

Háromnegyed is.

- Bim-bam.

- Egy óra - és sehol semmi! - kiáltott fel diadalmasan. Ám öröme korai volt, mert még ott vibrált az óraütés hangja a levegőben, és csak lassankint, halk zümmögéssel halt el. Abban a pillanatban, amikor végképp elhangzott, hirtelen világos lett a szobában és ágyának kárpitja félrelibbent. Egy kéz libbentette félre. Nem a lábtól eső kárpitot, nem is a hátamögött levőt,

hanem éppen azt húzták félre, ami szemtől-szembe, fejtől esett. A félrevont kárpit mögül félig ülve, félig fekve bámult Scrooge a földöntúli jelenségre, aki a kárpitot félrevonta és most ott állt, oly közel hozzá, hogy kinyújtott kézzel elérhette volna.

Különös alak volt - gyermek és aggastyán egy személyben, vagy még inkább úgy tűnt, mintha valami torzító tükör kicsinyített volna egy aggot kis gyermekké. Válláig érő haja hófehér, mintha ősz volna, de az arcán egyetlen ránc nyoma sincs és bőre oly hamvas és üde, mint egy barack. Hosszú, izmos karok, határozott, erős kéz. Combja, lábszára, formás és csakúgy, mint karja, mezítelen. Öltözéke rövid, bő, hófehér tunika, amit derekán csodálatos fényű öv fog össze. Kezében üde zöld fenyőág és - mily különös, tél közepén - ruhája redőiben friss nyári virágok. De a legkülönösebb az volt rajta, hogy a feje búbján tiszta, világos fénysugár tört elő, amely az egész jelenséget földöntúli fénybe burkolta. Hóna alatt hegyes lámpaernyőformájú süveget tartott. Nyilvánvaló volt, hogy ha a süveget a fejére teszi, a fény kialszik és a jelenség homályba borul. De mégsem ez volt a legfücsább rajta! Volt még egyéb is! Előbb csak a fényes övének egyes részei villództak felváltva, hol itt, hol ott, elsötétülve, majd fényesen ragyogva ismét. De csakhamar az egész tünemény is váltani, cserélni kezdte alakját. Hol egykarú, egylábú, majd húszkarú, húszlábú szörnyetegnek, majd fejnélküli törzsnek, végül törzsnélküli fejnek látszott. Körvonalai elmosódtak, alakja szertefoszlott a semmibe, csak azért, hogy gomolyogva ismét összesűrűsödjék, lassan feltisztuljon, hogy azután tisztán és sugárzón álljon ott, úgy, amint megjelenése pillanatában állt.

- Oh, Uram, Ön talán az a kísértet, akinek eljövételét előre jelezték? - kérdezte Scrooge.

- Én vagyok.

A kísértet hangja halk volt és csodálatosan lágy. Noha egészen közletről hangzott, úgy tetszett, mintha távolból jönne.

- És kicsoda Ön?

- Az elmúlt karácsonyesték szelleme vagyok.

- A régen elmúltaké? - kérdezte most Scrooge a törpe alakot méregetve.

- A te elmúlt karácsonyestéid szelleme vagyok.

Hogy, hogy nem, Scrooge hirtelen úgy érezte, hogy ellenállhatatlanul vágyik a szellemet a süveggel a fején látni. Udvariasan megkérte, hogy tegye fel süvegét.

- Mit!? - kiáltott a kísértet, - hát volna lelked szentségtörő kézzel kioltani a fényt, amely belőlem sugárzik? Nem elég, hogy te és hozzád hasonlók sötét szenvedélye megformálta ezt a süveget, amelyet évek hosszú során át mélyen a szemembe húzva kellett viselnem?

Scrooge ijedten mentegetődzött, hogy eszéágában sem volt megbántani és arra sem emlékszik, hogy mikor kényszerítette volna a süveg viselésére. Végül nekibátorodott és nyíltan megkérdezte azt is, hogy mi a célja látogatásának.

- A te jóléted! - mondta ünnepélyesen a szellem.

Scrooge, bár igaz hálát érzett szívében, nem tudta elhessegetni magától a gondolatot, hogy a jóléted számára leginkább egy zavartalanul átaludt éjszaka jelenthette volna. A kísértet, úgy látszik, átlátott gondolatain, mert hirtelen megszólalt:

- Nos, mondjuk, úgy, hogy megjavulásod! Figyelj ide!

Kinyújtotta erős kezét és gyengéden vállon ragadta az ámuló Scrooge-ot.

- Kelj fel és kövess!

Scrooge érezte, hogy hiába hozakodnék elő bármiféle kibúvóval, nem használna. Hiába mondaná, hogy az idő már későre jár, hogy az ágy jó meleg és künn keményen fagy, hogy papucsban van, hálókabátban és még náthás is. Ez mind nem használna.

A kéz, amely vállán nyugodott, noha könnyű volt, szelíd és csaknem nőies, mégis határozottan és ellentmondást nem tűrőnek bizonyult. Felkelt és már-már követte a szellemet, amikor borzadva vette észre, hogy az ablak felé tart. Rimánkodva kapaszkodott tunikája szegélyébe.

- Gondold meg, hogy halandó vagyok - esedezett - repülni nem tudok és ha az ablakon kilépek, csúfosan a mélybe bukom.

- Lám csak az ujjam hegyével érintlek meg és menten úgy megkönnyebülsz, hogy lebegni fogsz és követni téren és időn keresztül mindenüvé - mondta a szellem, kezét Scrooge szívére téve. Alighogy elhangzottak szavai, már ki is léptek a falon keresztül a szabadba. Az országúton álltak, jobbra-balra sík mező. A város eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. A köd felszabadult, világos nappal volt, hideg téli nap, behavazott táj.

- Jóságos Ég! - csapta össze ámulva kezét Scrooge - ez a föld szülőföldem, itt futkároztam valaha, kisfiú koromban.

A szellem szelíden és megértően mosolygott rá, látván, hogy kezének könnyű és futólagos érintése nyomán az öregember szívében mint támadnak fel régen elfelejtett gyermekkori élményei, gondolatai, reményei. Ezer illat, vágy, érzelem zsongott körülötte, mint üzenet az elszállt ifjúságból.

- Remeg az ajkad - mondta a kísértet. - És mi az, ami az orcádon csillog?

Scrooge zavartan válaszolta, hogy talán egy megakadt hópehely, noha tudta jól, hogy könnycsepp gördült végig arcán. Majd arra kérte a szellemet, hogy csak vezesse, ő engedelmesen fogja követni.

- Nem ismered ezt az utat? - kérdezte a szellem.

- Már hogyan ismerném, bekötött szemmel is elmennék rajta - válaszolta élénken Scrooge.

- Különös, hogy annyi éven át egyszer sem gondoltál rá; na menjünk csak tovább!

Lassan ballagtak tova az úton, Scrooge jobbra-balra tekintgetett, minden fát, bokrot, útszéli keresztet régi ismerősként üdvözölve. A távolban feltűnt egy kis falucska. Templomtornya messziről integetett; a falun kis kanyargó patak folyt keresztül, sok kis ismerős fahíddal a hátán.

Most néhány bozontos lovacska ügetett feléjük. Vidám kis süvölvények szórén ülték meg őket, kis kezükkel a lovak sörényébe kapaszkodva. Más kisfiúk szekereken ültek és vidáman kiáltoztak lovagló társaikra. A víg gyermekhangok üde muzsikája betöltötte a mezőt, a hideg tiszta levegő csak úgy visszhangzott a boldog kacagástól.

- A mult árnyai, látjuk, halljuk őket, de ők nem tudnak rólunk - mondta a szellem a közeledő csapatra mutatva.

Amint elhaladtak mellettük, Scrooge kitörő örömmel szólította nevén valamennyit. Vajjon minek örült? Mitől lágyult el hideg kemény tekintete? Mitől dobogott öreg szíve egyszerre fiatalos hévvel? Miért érezte magát végtelen boldognak a gyermekek vidám kurjongatásának hallatára? Miért érzett mély megindultságot, amikor a fiúk szétszéledtek és boldog karácsony-ünnepet kívántak egymásnak? Miért? Mi volt Scrooge számára a „boldog karácsony”? Az ördögbe a karácsonnyal! Volt ő valaha boldog karácsonykor?

- Látod ott az iskolát? - kérdezte a szellem, - még nem zárták be. Egy ablaka még nyitva van. Egy kisfiú még ott ül az egyik padban. Társai megfélelkeztek róla és magára hagyták. Tudod ki az a kisfiú?

- Tudom, - mondta Scrooge és könny csillogott szemében.

Most letértek az országútról és befordultak az ismerős kis utcába. A tanító háza nagy vöröstéglás épület volt; kis harangtornyán szélkakast himbált a könnyű szellő. Valamikor szép, gondozott ház lehetett, de most elárvult volt, züllött és sivár. Törött ablaküvegek, pókháló, mohos falak, téres udvarán gyom, az elvadult kertben kóbor kutyák kergetőztek.

A ház belsejében nem sok nyoma maradt egykori mivoltának. A rideg előszobából egy sereg hiányosan és silányan bútorozott, kopár szobába lehetett látni. A szobákban földszag vegyült a félig égett gyertya, olcsó ételek és szegénység szagával. Végigmentek az előszobán, a ház tulsó vége felé. Keskeny, hosszú, a többinél is barátságtalanabb szobába nyitottak. Néhány sor gyalulatlan iskolapad volt egész bútorzata. Az egyik sarkában kisfiú kuporgott, a pislákoló tűz fényénél olvasgatott.

Scrooge leroskadt a padra és sírnia kellett, amint az árva fiúcskát megpillantotta. Sajátmagát látta, régen elfelejtett, gyermekkori alakját. És micsoda nyomasztó csend volt a házban! Egy szű percegése, egér cincogása, ajtó nyikorgása sem hallatszott. Ha legalább egy vízcsap csepegett volna valahol, vagy a tűz pattogott volna egy kissé, ha már melegíteni nem tudott annyira, hogy Scrooge keserű könnyeit felszárította volna.

A szellem szelíden belékarolt és olvasásba merült gyermekkori alakjára mutatott. És íme hirtelen egy tarka, keleti ruhába öltözött férfi tűnt fel a nyitott ablak előtt. Széles övében baltát viselt és kötőféken vezetett egy fával megrakott szamarat.

- De hiszen ez Ali Baba! - kiáltotta Scrooge izgatottan. - A derék, öreg Ali Baba, aki eljött hozzám, egy régi karácsonyestén, amikor a többi gyermekek már mind hazamentek és árván buslakodtam az iskolaszobában! És ott megy Jancsi és Juliska is! Nem látod őket? Ott meg a szultán kocsisa, tótágast áll, mert megbüntette a nagy varázsló! Úgy kell neki! Miért akarta mindenáron feleségül venni a hercegnőt!

Hol sírva, hol nevetve mondta ezeket a különös, komoly ember számára szinte érthetetlen szavakat. Ha üzletfelei vagy ismerősei közül valaki meghallja, ugyancsak elcsodálkozik rajta!

- Odanézz! A papagály! - kiáltotta Scrooge. - A melle zöld, a farka sárga! A taraja olyan csipkés, mint egy salátalevél. Tudod, melyik papagály ez? Az, amelyik Robinson Crusoe-ra rákiáltott, amikor körülvitorlázta a szigetet és ismét hazatért. Azt mondta neki: „Hol voltál Robinson?” Szegény Robinson azt hitte, álmodik; de nem álmodott, mi tudjuk, úgy-e? A papagály kiáltott. És nézd ott van Péntek! Hogy fut lélekszakadva a kis öböl felé, hogy megmentse életét.

Aztán egyszerre, minden átmenet nélkül, bár az ilyesmi egyáltalában nem volt Scrooge szokása, ismét halk, szomorú hangon mondta:

- Szegény kisfiú! - és keservesen sírt. Majd zsebébe nyúlt, bizonytalanul nézett körül és alig hallhatóan mormogta, miközben kabátujjával letörölte könnyeit:

- Szeretnék, oh be szeretnék... de már késő!

- Mi bajod van? - kérdezte a szellem.

- Oh, semmi! Csak tünődöm. Egy szegény betlehemes kisfiú énekelt tegnap este az ajtóm előtt. Bárcsak adtam volna neki valamit. - A szellem elgondolkozottan mosolygott, majd intett:

- Na, nézzünk egy másik karácsonyt.

Szavaira, mint egy varázsigére, a „kisfiú-Scrooge” valamicskét megnőtt, a szoba sötétebb lett és még sokkal elhanyagoltabb. A padozat fája megrepedezett, az ablaküvegek megpattantak, a tetőről a vakolat nagy darabokban hullott alá és csupasz gerendák álltak ki helyén. Hogy mindez miért és hogyan ment végbe, azt Scrooge nem tudta volna megmondani, annyit azonban biztosan tudott, hogy színhely tökéletesen élethű volt. Az elárvult iskolában ismét csak önmagát látta, most már mint nagyobbacska fiút. Társai elszéledtek, ki-ki boldogan sietett haza, hogy a szentestét övéivel töltsse.

Most nem olvasott, hanem nekibúsultan járt fel és alá. Az öreg Scrooge bánatosan nézett a szellemre, majd kinyílt az ajtó és egy kislány - jóval fiatalabb a fiúnál - jött be rajta. A kisfiúhoz lépett, átölelte, csókokkal halmozta el, édes-kedves bátyámnak nevezte.

- Érted jöttem, hogy hazavigyelek, édes bátyám, - mondta a kislány. Hangja olyan volt, mint az ezüstcsengetyű. Csilingelve kacagott, kis kezével tapsolt, folytonosan ismételve. - Igen, hogy hazavigyelek, hogy hazavigyelek!

- Haza, kicsi Fan? - kérdezte a fiú.

- Igenis, haza - válaszolta a kislány és csakúgy sugárzott az örömtől. - Hazaviszlek és többé el sem engedlek. Apa mostanában oly jó és engedékeny. Valóságos mennyország a ház! A minap este az ágyam szélére ült, a hajamat símogatta, nekibátorodtam, és kérlelni kezdtem, hogy engedje meg, hogy hazajöhess. Mindjárt beleegyezett és most idekocsiztam, hogy hazavigyelek. De hogy megemberesedtél! Hiszen már egész férfi vagy. Soha többé nem szabad ide visszajönnöd. Elég volt! Végre mindnyájan örömben és boldogságban együtt fogjuk tölteni a szent karácsonyi ünnepeket.

- Te is már valóságos hölgyé cseperedtél, kicsi Fan, - mondta a fiú.

Vidám kacagás volt a válasz. A kislány megpróbálta átölelni bátyja nyakát, de oly kicsiny volt, hogy lábujjhegyre kellett állnia, hogy elérje. Azután gyermeki pajzánsággal cibálni, vonszolni kezdte az ajtó felé. A fiú alig vonakodva követte, hiszen olyan boldogan ment volna már.

Ekkor harsány hang hallatszott:

- Hozzátok le Scrooge úrfi poggyászát!

És az előcsarnokban megjelent az iskolamester úr személyesen. Leereszkedő göggel nyújtotta kezét Scrooge-nak, aki zavarában egyik lábáról a másikra állt. Majd hűgával együtt egy kisebb, dohos szobába tessékelte őket. Ebben a szobában olyan hideg volt, hogy a falon függő térképeken és az ablakban álló hatalmas földgömbökön dér és jégvirág csillogott. Bort és kalácsot tett eléjük, de a kelletlenül kínált kalács keletlen, és a savanyú arccal kitöltött bor savanyú volt. Egy szurtos szolgálóval a várakozó kocsisnak is küldött egy pohár bort. A szolgáló vigyorogva jött vissza azzal, hogy a kocsis azt üzeni, ha a bor a multkori hordóból való, akkor köszöni, de nem kér belőle. Ezalatt Scrooge úrfi poggyászát a saroglyára kötötték. A gyermekek vidáman paroláztak a mesterrel, majd felpattantak a kocsira, és gyors iramban hajtottak el a kanyargós úton. A kerék mélyen belevágódott a vékony hórétegbe, üde zöld fücsík tűnt elő nyomában a fehér mezőn.

- Gyenge kis teremtés volt, minden szellő elfújhatta volna. De nagyon jószívű - mondta a szellem.

- Aranyos, jószívű teremtés volt. Mindenki szerette.

- Később, asszonykorában sokat betegeskedett és fiatalon halt meg. Azt hiszem, gyermekei is voltak - mondta elgondolkozva a szellem.

- Csak egy fia volt - mondta Scrooge.

- Persze, az unokaöcséd!

- Igen, az unokaöcsém, - mondta Scrooge látható zavarral.

Alig léptek ki az iskola kapuján, megváltozott a kép. Nagyváros forgalmas utcáján voltak, ide-oda siető emberek között, a kocsíúton lassan haladó járművek, tolongás, kiáltozás, jellegzetes városi lármá közt. Egy futó pillantás az üzletek kirakatára s nyilvánvalóvá vált, hogy itt is karácsonyeste van; ünnepélyes fény, kivilágított boltok és ablakok mindenfelé. A szellem fényes bolt előtt állott meg és megkérdezte Scrooge-ot, ismeri-e ezt az üzletet.

- Hát hogyan ismerném - mondta, - hiszen itt inaskodtam.

Bementek a boltba. Magas emelvényen francia-parókás öreg úr ült íróasztalánál. Az emelvény olyan magas volt, hogy ha az öreg történetesen tíz centiméterrel nagyobbra nőtt volna, fejét minden mozdulatra a mennyezetbe kellett volna vernie.

- Istenem, Fezziwig apó, testestől-lelkestől, - kiáltotta Scrooge izgatottan.

Fezziwig apó az órára pillantott. Pont hét óra volt. Elégedetten dörzsölte kezét, helyreráncigálta félrecsúszott mellényét. Tetőtől-talpig derű, jókedv, jóindulat sugárzott róla. Most megszólalt kedélyes, meleg, barátságos hangon:

- Hé, Ebenezer, Dick! Gyertek csak ide! - Scrooge egykori énje karcsú fiatalember volt, s fürgén futott főnöke felé. Gyakornoktársa, Dick mindenütt nyomában.

- Nini, Dick, - mondta Scrooge a szellemnek, - Istenemre, legjobb barátom, Dick. Szegény, jó Dick!

- Nos, fiúk, - mondta Fezziwig - záróra, záróra, mire vártok? Karácsonyeste van, fiacskáim. Oly egy-kettőre becsukjuk a boltot, hogy azt se mondjuk, bik-mak.

Több se kellett a két fiatalembernek. Egy-kettő már kint voltak az utcán - három-négy - már helyükön voltak a keresztzárak - öt-hat - szaporán fordultak a zárban a kulcsok - hét-nyolc - már ismét ott álltak a főnök előtt büszkén, hogy az még tízig sem számolhatott és már minden a helyén volt.

- Megy ez, mint a karikacsapás! - kiáltotta Fezziwig apó és fürgén lefutott a magas emelvényről. - Na, most gyorsan félre az útból mindent! Hely kell nekünk, Dick, gyorsan, gyorsan, Ebenezer!

Félre mindent! Oh, mit nem rakott volna félre a két fiú gazdája szavára! Perc alatt minden mozdítható a falnál volt. A padló tisztára seprve, fellocsolva, a lámpák megtisztítva, a tűz megpiszkálva. Meleg, fényes bálteremmé varázsolták a boltot. Már jött befelé a zenész is - egy szál muzsikás, hegedűjét cincogtatva.

Jött Fezziwigné asszonyság is csupa-mosoly ábrázattal. Jött a három Fezziwig kisasszony is, üdén és kíváncsan, nyomukban a hat gavallérral, akiknek szívét rabul ejtették. Jöttek az összes alkalmazottak, fiúk és lányok, vidám csapatban. Jött a szobalány is unokabarátjával, a pékkel. Jött a szakácsné földijével, a tejessel. Jött a kifutó a szemközti boltból, akiről úgy

hírlett, hogy gazdája nem győz eleget enni adni neki. Jött a szomszédasszony szobalánya, akinek úrnője vörösre ráncigálta a fülét. Jöttek valamennyien, az egész utca, egyik a másik után, ki félénken, ki lopakodva, ki vonakodva, ki tolakodva. Végül is így vagy úgy, ott voltak mindnyájan. Húsz pár menten táncra perdült. A táncolók körbe keringöztek a termen, folytonosan cserélve a vezető-párokat, mindaddig, amíg csupa vezető-pár volt már és egy pár sem akadt, akit vezessen. Mikor a zűrzavar és zenebona tetőfokára hágott, az öreg Fezziwig tapssal adott jelt a szünetre, de a párok vígan kurjongattak: hogy volt! A zenész bedugta átforrósodott fejét egy vödör vörösborba, amit külön ebből a célból készítettek oda. Biztosan kortyolt is közben belőle egyet-kettőt. Tény az, hogy mikor csapzottan, csurom-borosan ismét felmerült, olyan tüzesen kezdett játszani, mintha az imént még elpilledt zenészt lepedőben vitték volna haza és most vadonatúj, pihent ember állna a helyén.

Aztán ismét tánc rogyásig, zálogosdi, hölgyválasz, majd megint tánc, majd sütemény, szerencsenfánk, hidegsült, főtt sonka vegyes salátával és sör annyi, amennyi csak belefért a sok szomjas torokba. Az est fénypontja a frissítők felszolgálása után következett, amikor a zenész (Istenemre, ez a fickó érti a mesterségét! Jobban, mint én az enyémet, vagy ti a tiéteket!) rázendített a „Sir Roger de Coverley”-re. Most az öreg Fezziwig állt az élre Fezziwigné asszonysággal; nem lebecsülendő teljesítmény huszonhárom vagy huszonnégy pár táncossal „Sir Roger”-t vezetni. És micsoda elszánt emberekkel, akik táncolni akartak valamennyien és hallani sem akartak arról, hogy hazamenjenek.

De Fezziwig apó győzte és ha kétszer vagy négyszer annyian lettek volna, akkor is állta volna a sarat. És Fezziwigné sem maradt mögötte - egy lépéssel sem. Valódi párja volt mindenféle-képpen. Ha valaki tud ennél nagyobb elismerést, mondja csak ki, hogy azzal adózzak ennek a kitűnő házaspárnak. Fezziwig apó úgy ropta, olyan tűzzel és fürgeséggel, hogy lábikrái, mint felvillanó fények, szinte világítottak a táncosok lábszárainak tömegében, mint a lombok közt bujkáló holdsugár. Váratlan fordulatokkal, ezer ötlettel vezette a táncot: előre, hátra, kétszeres, négyszeres, dugóhúzó, hölgydobás, tengeri kígyó, rétestészta és még sok-sok más figura után végre mindenki ismét a helyén állott. Ám a fáradhatatlan Fezziwig apó még kivágott egy bokázót olyan frissen és ügyesen, hogy csak úgy porzott a talpa alatt!

Még javában állt a bál, amikor az óra tizenegyet ütött és véget vetett a mulatságnak. Fezziwig és Fezziwigné az ajtóban állva, mindenkitől meleg kézzorítással búcsúzott, nem mulasztván el elmondani legjobb karácsonyi kívánságaikat külön-külön mindenkinek. Mikor az utolsó pár is elköszönt és a távozók vidám hangja is lassacskán elhalt az estében, a házaspár megcsókolta egymást és a boldogan elütött karácsonyeste hangulatával tért háznépével nyugovóra.

Scrooge az egész jelenetet mintegy kábulatban nézte végig. Ámuló eszmélete egykori valójánál időzött. Mindent felismert, mindenre visszaemlékezett, mindent boldogan élt át újból, és egész lényén valami kimondhatatlan izgalom lett úrrá. Csak mikor ifjúkori alakja és egykori barátja, Dick, végképp eltűnt szeme elől, ötlött eszébe ismét a szellem, aki ezt a világot felidézte számára. A szellem merően nézett reá és a fény rendkívül élesen világított fején.

- Íme, - szólalt meg a szellem - mily semmiséggel lehet boldoggá tenni ezt a balga népséget.

- Semmiséggel - dünnyögte Scrooge.

- Figyelj csak és hallgasd meg a két kisinast, hogy zengik Fezziwig apó dicséretét. - Scrooge meghallgatta, azután a szellem felé fordult, aki így folytatta:

- Nos, talán nincs igazam? Fezziwig apó csupán néhány fontot költött el pénzéből, amit úgysem vihet magával a sírba. Talán három vagy négy fontot. Vajon ezért jár neki ennyi hála és elismerés?

- Nem erről van szó, - mondta Scrooge izgatottan és észre sem vette, hogy nem úgy beszél, mint a mostani, hanem mint az egykori Scrooge. - Majd elmondom neked, szellem, hogy mi itt a lényeges! A mód a lényeges, amivel a főnök könnyűvé vagy nehezzé teheti szolgáltatunkat, teherré vagy örömmé változtathatja munkánkat. Egy szó, egy tekintet, egy mosoly, - oly semmiségek, hogy szinte fel sem mérhetők, számba sem vehetők. És mégis mennyire fontos mindez, a kellő pillanatban többet ér, mintha egész vagyonát osztaná ki közöttünk!

Scrooge hirtelen elhallgatott, magán érezve a kísértet kutató tekintetét.

- Van valami kívánságod? - kérdezte a szellem.

- Oh semmi különös, - mondta Scrooge.

- De úgy látom, mégis csak furdal valami, - erősködött a szellem.

- Nos, hát, ha mindenképpen tudni akarod, nagyon szívesen váltanék egy-két szót a segédemmel. De most rögtön. Ez minden, amit szeretnék.

Mialatt ezt mondta, még látta az ifjú Scrooge-ot, amint eloltja az üzletben a lámpákat, azután ismét kint álltak a szellemmel kettesben a hideg, sötét éjszakában.

- Időm lejár, - mondta a szellem. - Nos gyorsan! - Ez a parancs nem Scrooge-nak, hanem valamely láthatatlan hatalomnak szólt, aki abban a szempillantásban végrehajtotta azt. A kép nyomban megváltozott. Scrooge ismét önmagát látta. Most idősebb már, erős, javakorabeli férfi. Elszántság és gonoszság - későbbi éveiben oly jellemző tulajdonságai -, még nem látszik az arcán, de a pénzvágy és a gond már egy-két vonásban világosan kiütözik. Nyugtalan, csapongó, mohó tekintet ül ezen az arcon. A rosszindulat most bocsátja gyökerét a talajba; még nem erősödött meg a fatörzs, de már látható, hova veti majd árnyékát.

Scrooge most nincs egyedül, szép, fiatal gyászruhás leány ül mellette. A leány szemében könny csillog. Fátyolos, könnyes hangon szólal meg:

- Nem sokat jelentek én már számodra. Új bálványt találtál magadnak. Én lemaradtam. És ha új bálványod is elédedelget annyira, mint én tettem volna, valóban kár bánkódnom emiatt.

- Mi az az új bálvány?

- Az aranyborjú.

- Istenem, ez a világ sora. Nincs rettentőbb valami a szegénységnél. És nincs ember, aki ne igyekeznék minden eszközzel jólétet teremteni.

- Túlságosan félsz az élettől - mondta a leány halkan - és csak abban reménykedsz, hogy a pénzed fog megóvni minden bajtól. Egykor nemesebb céljaidat, törekvéseidet egymás után adtad fel, hogy végül is a legátkosabb szenvedély: a nyerészkedés, teljesen úrrá váljék rajtad. Régóta figyellek már, most mindent világosan látok.

- Mit látsz világosan? Legfeljebb azt láthatod, hogy okosabb lettem az élet dolgaiban, de érzéseimen ez mitsem változtatott!

A leány csak szomorúan intett nemet fejével.

- Vagy látsz talán valami változást?

- Tudod jól, hogy barátságunk nem tegnapi keletű. Még akkor kötöttük, amikor mindketten szegények és elégedettek voltunk és csak abban reménykedhettünk, hogy közös munkával és szorgalommal, idővel, valamelyest javíthatunk helyzetünkön. De te azóta teljesen megváltoztál. Más ember lett belőled!

- Csak ember lett belőlem!

- Magadnak is érezned kell, hogy nem vagy többé, aki voltál. Én nem változtam. Amíg két test egy lélek voltunk, bízást számíthattunk arra, hogy boldogok leszünk. Most homlokegyenest ellenkező céljaink csak boldogtalanságot hozhatnak ránk. Hogy mennyit és hogyan töprengtem ezen, arról nem szólok, de kimondom nyíltan, hogy kész vagyok visszaadni szabadságodat.

- Akartam én valaha szabadulni?

- Sohasem mondtad.

- Nos hát?

- Nem mondtad, de megváltozott szellemed, az enyémtől eltérő életformád és olyan célok, amiket nem tudok veled megosztani, világosan elárulták szándékodat. És minden egyében is, ami valaha értékessé tette számodra szerelmemet, észre kellettennem a változást. Mondd meg őszintén, ha nem találkoztunk volna egykor, észrevennéd-e most és ha igen, törekednél-e megnyerni? Ugye, nem? - mondta a lány szelíden, de határozottan.

A férfi mérlegelni látszott a súlyos szavakat, de végül csak annyit mondott:

- Szóval, te azt hiszed, hogy nem?

- Oh, milyen szívesen vélekednék másként. Isten látja lelkem, nem tehetem. Ráéreztem az igazságra és most már ki kell tartanom mellette megingathatatlanul. Ha szabad volnál ma, holnap, vagy holnapután, elképzelhetem-e rólad, hogy egy szegény leányt választanál? Te, aki csak a pénzben, a nyereségben bízol és hiszel. Vagy, ha egy gyenge pillanatban mégis hűtlenné válnál életelvedhez és megtennéd, vajon nem bánnád-e meg könnyelmű lépésedet százszor és ezerszer? Tudom, hogy keservesen megbánnád és ezért most elbúcsúzom tőled. Most, amikor szívem még csordultig van szerelemmel aziránt az ember iránt, aki egykor voltál. -

A férfi szólani akart, de a lány már elfordult tőle és elmenőben még csak annyit mondott:

- Tudom, hogy ez fáj neked. Kell is, hogy fájjon! De hidd el, nagyon-nagyon rövid idő múlva el fogod feledni mindezt, mint haszontalan álmot és örülni fogsz, hogy idejekorán felébredtél. Őszinte szívből kívánom, légy boldog a magad módján!

Ezzel lassú léptékkal elment, anélkül, hogy hátranézett volna.

- Szellem! - mondta Scrooge - miért gyötörsz? Elég volt! Vezess haza, nem akarok többet látni!

- Hátra van még egy kép a múltból! - szólt a kísértet tompán.

- Nem! Nem akarom látni! Ne mutass semmit! - könyörgött Scrooge.

De a kérlelhetetlen kísértet átölelte és kényszerítette, hogy végignézze a következő képet is.

Kényelmes, tágas szobát látott. A kandalló előtt szép fiatal leány, oly ismerős vonásokkal, hogy Scrooge szíve megdobbant; ám a következő pillanatban megpillantotta őt is. Őszhajú, idős hölgy lett belőle. Karosszékekben ült leányával szemközt. A szobában zsibongás, kiáltozás, lármá. Most látta csak, hogy annyi gyermek nyüzsög a két nő körül, amennyit hamarjában meg sem tud számlálni. A gyermekek semmiben sem hasonlatosak a költő által megénekelte negyven gyermekhez, akik, mint tudjuk, úgy viselkedtek, mint egyetlen gyermek. Ellenkezően, itt minden egyes gyermek úgy viselkedett, mintha egymaga negyven gyermek lett volna. Az eredmény: szüntelen futkározás, fülrepesztő zsidvaj. Ám a két nőt nem zavarja a zaj, sőt jóízűt

nevetnek a gyermekek csínyjein. A leány elvegyül közjük, bírkózik velük és szívesen tűri, hogy a kis zsványok nem éppen kesztyűs kézzel bánjanak vele.

Oh, bárcsak én is köztük lettem volna! Bár, esküszöm, nem hiszem, hogy oly durva tudtam volna lenni! Semmi pénzért nem lettem volna képes selyemhaját ráncigálni, cipőcskéit a lábáról lerántani, gyenge derekát megöklözni, úgy, mint ahogy ezek a semmirekellő kis csibészek tették. Ezer kérdéssel halmoztam volna el, csak hogy szóra nyissam édes ajkát. Órákig tudtam volna csillogó szemébe nézni, de semmi olyat nem mondtam volna, ami miatt pironkodnia kellett volna. Könnyű kézzel simogattam volna hullámos drága haját, aminek egy fürtöcskéje minden kincsnél többet ér. Egyszóval, bevallom, szívesen cseréltem volna bármelyik gyerekkel, csak hogy vele lehessenek. Persze, úgy, hogy azért férfiként értékelhessem jelenlétét.

Most kopogtatás hallatszik az ajtón. A gyerekek egymás hegyén-hátán bukfenceznek, magukkal rántják a leányt is. Kócosan a hancúrozástól, rendetlen ruhában, de nevető arccal fogadja hazatérő atyját. Az apa az ajtóban áll, nyomában egy ember, aki csakúgy roskadozik csomagjai alatt. Karácsonyi ajándékok és játékok! A gyerekek a csomagokra vetik magukat. A két férfit magukkal sodorják, lábukba, karjukba csimpaszkodnak, nyakkendőjüket ráncigálják. Micsoda öröm és elragadtatás minden egyes csomag felbontása! Az egyik gyermek letépi a kóccal kitömött bohóc csörgősapkájáról a rézgombot és szájába veszi. Valószínűleg azt hiszi, hogy cukorka. Micsoda íjedelem, zűrzavar és sáptózás. A gyerek lenyelte a gombot! Micsoda megkönnyebülés, amikor mégis megkerül a gomb! Öröm, hála, boldogság, elragadtatás tölti be a szobát. Végre elfáradnak a gyerekek is. Versenyt futnak fel a falépcsőn az emeletre, ahol aludni mennek és a ház végre elcsendesedik.

Scrooge ezt a jelenetet is éber figyelemmel kísérte.

A ház ura bájos kislánya vállára teszi a kezét, gyengéden magához vonja és lassú léptekkel mennek a kandalló felé, ahol az úrnő már helyet foglalt kényelmes karosszékből. Ők is odatelepednek melléje. Scrooge szívét összeszorítja a fájdalom a gondolatra, hogy neki is lehetne ilyen bájos, kedves leánykája, megértő felesége, meghitt tűzhelye. Család és otthon, amely bearanyozhatná élete alkonyát.

- Bella - fordul most a férj az asszonyhoz - mit gondolsz, kit láttam ma délután?

- Sejtelmem sincs róla, kicsodát?

- Egy régi barátunkat. Nos, nem találod ki? Scrooge urat! Elmentem a boltja előtt és az ablaktábla csak félig volt behajtván. Benn gyertya égett és így jól láthattam őt. Úgy hírlik, hogy a társa halálán van. Így hát egyedül volt ott. Azt hiszem, a társán kívül senkije sincs a világon.

- Szellem, ne gyötörj tovább, - szólalt meg Scrooge elcsukló hangon. - Vigyél el innen!

- Megmondtam, hogy régen elmúlt idők letűnt árnyait fogod látni csupán. Legyen bátorságod szembenézni velök.

- Nem! Elég volt. Nem bírom tovább!

Íjeden látta, hogy a kísértet arca csodálatos módon valamennyi árnyalak arcához hasonlít. Megrémult, de azért tovább alkudozott.

- Hagyj békén! Vigyél haza. Ne kínozz tovább!

Miközben ezt mondta, most már az is feltűnt Scrooge-nak, hogy a kísértet fején a fény rendkívüli erővel világít. Ösztönszerűen érezte, hogy a látottak és a fény erőssége között titokzatos összefüggésnek kell lennie. Ha a fény kialudna, ez talán véget vethetne további

kínjainak. A lámpaernyő formájú süveg ott volt a kísértet kezében. Hirtelen mozdulattal megragadta a süveget és szempillantás alatt a kísértet fejébe nyomta. A kísértet menten összeroskadt és tetőtől-talpig eltűnt a süveg alatt. Scrooge teljes erővel, kétségbeesetten szorította a süveget a föld felé. Az alsó szélén még mindig éles fény tört elő és nappali világosságot árasztott.

Scrooge érezte, hogy ereje fogytán fogy és az ájuláshoz közel még csak annyit látott, hogy ismét hálósobájában van. Homályosan látta ágyának körvonalait is. Egy utolsót szorított még a süvegen, azután végképpen kimerülten ágyához tántorgott és mély álomba merült.

A második számú kísértet

Egy telitüdőből nekilendülő és legszebb reményekre jogosító horkantás kellős közepén Scrooge hirtelen felébredt. Látszólag nem keltette fel senki és semmi. Mégis teljesen szükségtelen volt közölni vele, hogy ismét éjfél után egy óra közeledik. Ezt világosan érezte. Ezért is ébredt fel. Tudta, hogy az időpont egészen közel van, amikor a második számú kísértettel, aki Marley közbenjárására fel fogja keresni, fontos megbeszélést kell folytatnia.

Egyideig azon tűnődött, hogy a második számú kísértet ágyának vajon melyik függönyét fogja félrevonni. Azután, noha a szobában olyan hideg volt, hogy az orrahegye is kivörösödött, mégis elhatározta, hogy egy percre kibújik a dunya alól és valamennyi függönyt előre félrehúzza. Azután visszafeküdt és fürkészve nézett körül. Szilárdan eltökélte ugyanis, hogy már az első pillanatban szemtől-szembe akarja kapni a kísértetet; nem hagyja magát meglepni és bármi történjék is, semmin sem fog csodálkozni, egyszerűen a legnagyobb mértékben berendezkedik az idegháborúra.

Friss szellemű és gyors elhatározóképeségű úriemberek, akik kellőképpen értékelni tudják a pillanat adta előnyöket és minden szavuknak és mozdulatuknak kellő súlyt tudnak adni, bizonyára megértik ezt a törekvést. Anélkül, hogy el akarnók túlozni Scrooge képességeit és pillanatnyi lelkierejét, annyit nyugodtan mondhatunk róla, hogy az eljövendő kísértet külsejét illetően mindenféle jelenségre, ami, mondjuk, egy újszülött és egy rinocerosz között váltakozhatik, teljesen felkészült.

A hiba csupán abban rejlett, hogy mindenre elkészülvén és felkészülvén, a semmire semmi-képpen sem készült fel. Már pedig ez történt. Az óra egyet ütött és nem történt semmi. Ez mindennél meglepőbb és ijesztőbb volt. Scrooge úgy reszketett a félelemtől, mint a kocsonya. Eltelt öt kínos perc, tíz perc, negyedóra, - még mindig semmi. Ott feküdt az ágyban, különös vöröses fény áradt szét a szobában. Ez a vöröses nyugtalanító fény azóta volt észlelhető, amióta az óra elütötte az egyet. Csak fény - minden kísértet nélkül; riasztóbb volt, mint egy tucat kísértet, mert sehogysem érte fel ésszel, hogy mit jelenthet és mi lesz ebből. Szinte úgy érezte magát, mintha máglyára rakták volna és a fény saját testének izzó parázsából áradna, anélkül, hogy az égést magát érezné! Végül, minthogy már nem tehetett mást: gondolkodni kezdett. Persze, most mindenki azt mondja, hogy ezt már előbb is megtehetette volna. Igen ám, de rendszerint éppen az, aki bajban van, látja legkevésbé világosan saját helyzetét. A kívülálló mindig bölcsőbb. No, de mindegy, tény az, hogy most már gondolkodott. És amint gondolkodott, lassankint rájött, hogy a fény alighanem a szomszéd szobából szűrődik át. Mikor ez a gondolat eléggé gyökeret vert benne, óvatosan kilopódzott az ágyból, bebújt a papucsába és lábujjhegyen az ajtóhoz osont.

Abban a pillanatban, amint kezét a kilincsre tette, valaki a másik szobából a nevét kiáltotta s egyben felszólította, hogy lépjen be. Scrooge némán engedelmeskedett.

A szoba, amelybe belépett, kétségtelenül ugyanaz a szoba volt, ami évek óta általában ebéd-lőjének ismert. De amint jobban körülnézett és szeme megszokta a fényt, látta, hogy valami csodálatos változás ment végbe a szobán. A mennyezetet és a falakat örökzöld növényzet borította, mint valami kertben. A buja zöld levelek között harmatcseppektől csillogó bogyók piroslottak. A magyal, fagyöngy és borostyán fényes leveleiről a tűzfény mint millió kis tükörről megsokszorozódva verődött vissza. A kandallóban hatalmasan lobogó lánggal égett a tűz. Aligha látott ez a kandallónak csúfolt ócska cseréptákolmány valaha is ekkora tüzet. A szoba közepén, mintha mesebeli király koronázási dombja lenne, sült pulykák, libák, vad-

disznópecsenye, ropogós malacsült, hosszú fűrtökben kolbász, hurka, piros almák, sárga narancsok, pompás körték, kürtöskalácsok, csillogó üvegekben forralt bor. Az óriás halomból ínycsiklandozó illatok szálltak és betöltötték a nagy szoba minden zugát. Ennek a csodálatos dombnak a hegyében furcsa, jókedvű óriás ült, egyik kezében jókora darab malacsültet, a másikban bőségszaru formájú lobogó fáklyát tartva. A fáklya fénye élesen hullt a belépő Scrooge ámuló ábrázatára. Habozva állt meg az ajtóban.

- Gyere csak közelebb, - kiáltotta a szellem - ismerkedjünk meg kissé!

Scrooge félénken lépett közelebb. Fejét lehajtotta, szemét lesütötte. A kísértet tekintete tiszta volt és világos, mégsem volt bátorsága szembenézni vele.

- Az idei karácsony szelleme vagyok - dörögte az óriás. - Nézz már rám!

Scrooge felpillantott és szemügyre vette látogatóját. Egyszerű zöld ruhát viselt fehér prém-gallérral. Kabátja gombolatlan, inge nem volt, csupasz mellkasa önérzetesen kidomborodott, mintha ezzel is leplezetlen őszinteségét hangsúlyozná. Rövid ruhája alól kilátszott mezítelen lábszára. Fején csillogó jégcsapokkal megtüzdelt fenyőkoszorút viselt. Barna göndör haja természetes fűrtökben vállára csüngött, nyílt arca, vidáman csillogó szeme, zengő hangja valóban bizalomkeltő, zavartalan életörömet sugárzó jelenséggé tették. Övén baloldalt ócska, rozsdamarta kardhüvely lógott, kard nélkül.

- Sohasem láttál még ilyesféle alakot, mint én vagyok? - kérdezte a kísértet.

- Soha - felelte Scrooge.

- Sohasem csavarogtál az éjszakában családom valamelyik fiatalabb tagjával? Illetve úgy is mondhatnám, hogy valamelyik öregebbik tagjával, mert jómagam rettentő fiatal vagyok; esetleg valamelyik bátyámmal; az utóbbi években is született néhány.

- Nem hiszem, hogy találkoztam volna velük. Sőt bizonyosra veszem, hogy aligha volt szerencsém bármelyikükhöz. Hány bátyád van tulajdonképpen?

- Több mint ezernyolcszáz - mondta a szellem.

- Micsoda család! - mormogta Scrooge.

A szellem most feltápáskodott.

- Szellem - szólt Scrooge minden bátorságát összeszedve - induljunk, vezess bárhová, én követlek. Tegnap éjszaka sok mindent tapasztaltam, ami hasznomra válhatik. Rámfér, hogy tőled is tanuljak valamit.

- Fogd meg ruhám szegélyét!

Scrooge engedelmeskedett és két kézzel kapaszkodott a kísértet ruhájába.

Fagyöngy, magyal, borostyán, pulyka, liba, kacsasült, hurka, kolbász, sültmalac, kalács, gyümölcs, forralt bor egy szempillantás alatt eltűnt. Eltűnt a szoba is, a kandalló, a vörös fény és az éjszaka is. Nagyvárosi utcán találták magukat, fehérén csillogó karácsonyi reggelen. Csípős hideg volt. A hókaparó lapátok érdes, harsogó hangja hallatszott. A háztetőkről lesepert hótömegek nagy puffanással estek a földre, nem kis öröme a gyerekeknek, akik kipirult arccal gyönyörködtek a csillogó görgetegekben.

A fehér hóból élesen váltak ki a házak sötét körvonalai. A földön piszkos sárrá taposták a havat a járókelők. A kocsúton a szekérnyomokban olvadt hólé csurgadozott, az útkereszteződéseknel terjedelmes pocsolyává gyűlve.

A kéményekből nedves fa sűrű, keserű füstje szállt alá és úgy megtöltötte az utcát, mintha Nagy-Britannia valamennyi kéménye ideokádta volna füstjét. Egyszóval az időjárás nem volt éppen szívderítő. Mégis derű és öröm volt a levegőben; foszló-fehér felhős nyári kék ég alatt sem lehetett volna külön. Ez a vidám derű a lakosságból sugárzott. A férfiak a házak ereszén állva - miközben a havat lapátolták - vidáman kiáltoztak egymásnak, olykor egy-egy hólabdát is hajítottak. Jót nevettek, ha célba talált, még jobbat, ha elhibázta a célt. A mészáros boltja félig nyitva van még, a gyümölcsös kulipintyója teljes dicsfényben tündököl. A gesztenyes kosarak az ajtóban úgy dülleszkednek ki az utcára, mint valami tekintélyes úriember önérzetes pocakja. A szép nagy barna spanyolhagymák, mint valódi spanyolok büszkén sorakoznak egymás mellé a polcon és csak, ha egy nagyon csinos lány megy el a bolt előtt, kacsintanak rá nagy huncutul. A körték, almák sárgállós gúlákban mosolyognak. A bejárat felett fonalra aggatva csodás szőlőfürtök függenek. Mindenkinek jogában áll megszemlélni őket, sőt a boltos különös előzékenysége folytán teljesen díjmentesen futhat össze láttukra a nyál bárki szájában. A norfolki aszaltalmák mély aranysárgája beleolvad a narancsok meleg és a citromok hideg sárgájába. Egy szegen készen állnak a papírzacskók, türelmetlenül várva, hogy azt a sok zamatos gyümölcsöt befogadják és vacsora utáni csemegének elvigyék gazdagok és szegények ünnepi asztalára. Még az aranyhalak is fontoskodva úszkálnak körbe-körbe a kirakat közepére tett uborkás üvegben. Ha az ember meggondolja, hogy milyen szenvtelen és hideg, nedves elemekben élő lények, szüntelen keringésük izgatott tüntetésszámba megy.

Hát még a fűszerüzlet! Oh, a fűszerüzlet! Bár kirakatait már bezárták és az ajtó csak félig van nyitva, az ajtóhasadékon át még mindig káprázatos dolgokat láthat és hallhat az ember. A mérleg serpenyői szüntelen csengenek, a spárgagombolyagok, mint az ördögmotolla pörögnek, a bádogdobozok, mintha varázslat folytán volnának örökös mozgásban polc és pult között. A tea és a kávé illata ingerlően száll a levegőben. A mazsolás hordóból aranyszínű mazsola ömlik, a fahéjrudak a világ leghosszabb fahéjrúdjai, a tisztított mandula a világ legfehérebb mandulája. A cukrozott gyümölcsön olyan vastag a barázdás szürkés cukorréteg, hogy az ember rosszul lesz az éhségtől, ha ránéz! Az aszaltszilva és a koszorúfüge is ünnepi díszbe vágta magát; fenyővel és magyallal vannak díszítve. A vásárlók a keskeny ajtóban az ünnepi bevásárlás rettentő sürgősségétől üzve és a dolog örült fontosságától áthatva minduntalan egymásba botlanak, ott felejtik a megvásárolt árut és izgatottan visszafutnak érte. Vagy elfelejteneik fizetni és akkor meg a boltos lesz izgatott. A személyzet örömtől sugárzó arccal áll a csata hevében a pult mögött. Oly fényes az arcuk, mintha a cég különlegességeként árusított és a világ legkitűnőbb cipőpasztájának híresztelt krémmel subickolták volna ki.

Mikor az esteli harangszó megkondul, a város apraja-nagyja ünneplő ruhát és ünneplő arcot öltve tolong a templomok és kápolnák felé vezető utcákon. A mellékutcák és a városvég egyszerű népe szakajtókban hóna alatt viszi az ünnepi fonott mazsolás kalácsot a pékhez. A szellem különös érdeklődést mutat irányukban. Scrooge-dzsál együtt ott állnak meg a legforgalmasabb pékműhely ajtaja előtt. A szellem felnyitja a szakajtók fedelét és a kezében tartott bőségszaruból szentelt vizet hint a kalácsra. A szentelt víz hatására, ha akad a tömegben egy-két civakodó, savanyúképző vagy bánatos arc, az is menten felderül és osztozik az általános jókedvben. Maguk mondják, hogy civakodás, bánat méltatlan a szent karácsony-ünnephez. És ez így is van. Isten látja lelkem, így is van!

Amint a harangszó elhangzott, a pékek is becsukták boltjukat. Csak a kalácsok süttek tovább, illatosan a kemencék mélyén, miközben a kéményekből úgy dőlt a füst, mintha a téglákat is meg akarnák sütni ünnepi csemegének.

- A szenteltvíz, amit a kalácsra hintettél, talán valami különleges ízt ad a kalácsnak? - kérdezte Scrooge.

- Igen, a karácsonyünnep ízét és zamatát.
- És vajon illik-e ez az íz mindegyik kalácshoz?
- Igen, mindegyikhez, amit jószívvel adnak. A szegényekéhez különösen.
- Miért éppen a szegényekéhez?
- Azért, mert nekik van rá leginkább szükségük.

Scrooge kissé elgondolkozott, azután hirtelen a szellemhez fordult.

- Lám, ha ennyire szíveden viseled a szegények sorsát, tán nem te, vagy valamelyik rokonod az, aki megtiltja nekik, hogy vasárnap főzzenek és süssenek?
- Mármint én?
- Ezek a szegény emberek úgyszólván csak ezeken a pihenőnapokon jutnak hozzá, hogy meleg ételt egyenek és te ettől a kis örömtől is megfosztanád őket?
- Én?!
- Bocsáss meg, lehet, hogy tévedek, de annyi bizonyos, hogy a te nevedben, vagy rokonaid nevében tették!

- Vannak köztetek olyanok, akik azt hangoztatják, hogy ismernek minket és barátságban állanak velünk. De ezt csak azért teszik, hogy nevünkben saját elbizakodottságukat, gőgjüket, önzésüket szolgálják. Nekem, rokonaimnak és barátaimnak oly idegenek ők, mintha a világon sem lennének. Gondolj erre és az ő rovásukra írd, amit panaszolsz, ne a mienkre!

Scrooge megértően bólintott és láthatatlanul ödöngtek tovább a városi utcákon. Már a péknél megfigyelte Scrooge, hogy a szellem hatalmas alakja a legszűkebb helyen is átfér és bármely kis putriban is oly fenséges és emberfeletti, mintha magas, boltíves teremben állana.

Lehet, hogy éppen ez a képessége, de az is lehet, hogy csak végtelen jóindulata és a szegények iránt érzett szeretete indították a szellemet arra, hogy Scrooge segédjét, Cratchit urat is meglátogassák. Határozott léptekkel mentek a segéd lakása felé. Scrooge még mindig görcsösen kapaszkodott a szellem ruhájába. A szellem megállt a küszöbön, hogy a bőségszaruból szenteltvizet hintsen az ajtófélfára. Hamiskásan mosolygott, mintha csak azt mondta volna: lám, így lakik ez a szegény ördög a heti tizenöt shilling fizetésből. Hm! Végre egy ördög, aki nem szalad el a szenteltvíz elől.

Cratchitné asszony már ünnepi díszben sürgött-forgott. Egyszerű, olcsó, két-háromszori alakításon már átment ruhát viselt. Nagy gonddal terített. Kisebbik leánya, Belinda, ügyesen segített neki. A nagyobbik fiú, Péter, hatalmas, füligerő keménygallérjával (a papa egy gyenge pillanatban saját legszebb gallérját ajándékozta kedvencének és elsőszülött örökösének) a tűzhely mellett állt és villával forgatta az üstben a krumplit. Látszott rajta, hogy keménygallérját oly előkelőnek és ficsúrosnak véli, hogy valamelyik divatos szórakozóhelyen is feltűnést kelthetne vele.

Most a Cratchit-családnak még két kisebb tagja került elő: egy fiúcska és egy kislány. Izgatottan szaglászta. Érezték az ünnepi vacsora szagát és megéljenezték Pétert, aki ragyogó eleganciája fényes magaslatán a zúgó üstben ide-oda lökdöste a lassan fővő krumplikat, mialatt az üstből hatalmas gőzfelhő tört elő.

- Vajjon hol késik apátok? - mondta Cratchitné tünődve - és Tibi sincs még itt. Tavaly ilyenkor Márta is már jó félórája itthon volt.
- Megjött Márta! - kiáltotta a két kisebbik gyermek.

- Márta! Márta! Ilyen libánk van! - közölték büszkén az érkezővel.

- Drága szívem, az Isten áldjon meg, csak hogy itt vagy már, úgy vártalak - mondta Cratchitné, jobbról-balról csókolgatva nagyleányát, miközben kalapját, köpenyét segített neki levetni.

- Sok sürgős munkánk volt tegnap, anyám, a mai nap elment a takarítással, rámolással, amit tegnap elmulasztottunk.

- Az a fő, hogy már itt vagy, ülj a tűzhöz, hogy átmelegedj kicsit, drágám.

- Ne ülj le! Le ne ülj, Márta! - kiáltotta most a két kicsi. - Apa már itt jön a sarkon, bújj el hamar.

Alighogy Márta elbújt, csakugyan megjött apa, vagy ahogy a gyerekek hívták, Bobi. Kezében jókora fenyőággal, kis jégcsapokkal a bajuszán, mint egy Mikulás. Kicsi Tibi a nyakán lovagolt. Szegény kicsi Tibi egyik lába születésétől béna volt, sínben kellett tartani és mankóval kellett járnia.

- Hát Márta hol van? - kérdezte Bobi, amint belépett és alaposan körülnézett.

- Még nem jött - mondta Cratchitné.

- Még nem jött? Szent karácsonyestéjén ilyenkor még nincs itt - mondta Bobi és jókedve menten elpárolgott. Sóhajtott és izzadó üstökét törölgette, mert a templomtól hazáig ügetve kellett jönnie. Kicsi Tibi jól megszalajtott a „lovát”. Márta látta búvóhelyéről apja gondterhelt arcát és előbújt, mert még tréfából sem akarta őt megszorítani. A két kisebb gyermek felkapta kicsi Tibit és a konyhába vitték, hadd lássa ő is a sürgés-forgást, hadd hallja a vacsora sistergését.

- Hogy viselkedett kicsi Tibi a templomban? - kérdezte most anyja.

- Óh, roppant aranyos volt - válaszolt Bobi. - És milyen komoly. Ott ült a padban, homlokát összeráncolta, maga elé nézett, látszott, hogy valamin töri kis fejét. Hazafelé azután egyszer csak azt mondta, hogy már csak azért is jó, hogy ott volt a templomban, mert az emberek, amint őt mankójával látták, biztosan rögtön arra gondoltak, aki a bénákat éppé, a vakokat látóvá tette.

Bobi hangja remegett a megindultságtól. Óh, kicsi Tibi napról-napra okosabb lesz! Figyel, gondolkodik és mélyen érez.

Nem beszélt tovább, mert már jött is szegény kicsi Tibi kis mankójával topogva-kocogva. Egy-egy testvérkéje kísérté jobbról-balról. Leült kis székébe a tűz mellett. És mialatt Bobi feltúrt kabátjával - mintha bizony meg lehetett volna óvni a további kopástól rettenetesen vásott kabátját - forró limonádét készített, Péter és a másik két kicsi a pékhez szaladtak a diós-mákos kalácsért és a sültlibáért. Néhány perc múlva ünnepélyes menetben vonultak be ezekkel a nagyszerűségekkel.

Menten olyan lázas izgalom keletkezett, mintha egy sültliba valami páriát ritkító jelenség lenne, ritka és becses madár, amihez képest a fekete hattyú kismiska. És ebben a házban valóban ritka és becses is volt. Az izgalom tetőpontra hágott. Anya a forró mártást öntötte a tálba. Péter szédületes gyorsasággal rakta ki a krumplit a lábasból, Belinda megcukrozta az almamártást, Márta a melegített tányérokat rakta az asztalra. Apa maga mellé ültette kicsi Tibit az asztalsarokra. A többi gyerekek nagy zenebonával hozták a székeket, majd odaültek az asztal mellé és kanalaikkal türelmetlenül doboltak. Végre ott illatozott a pompás libasült gyönyörűen feltálalva az asztal közepén. Amint az asztali áldás elhangzott, anya vette a

nagykést és olyan néma csendben, hogy a légy zümmögését is meg lehetett volna hallani, ünnepélyesen felvágta a sültet. A gyerekek kicsi Tibi vezénylésére harsány éljenti kiáltottak.

Soha ilyen libát! Bobi maga sem fogyott ki a magasztaló szavakból. Milyen puha! milyen zamatos! Bőre ropogósra sült és főképp milyen olcsó! A pompás almamártással és zsírban sült krumplival olyan kiadós lakoma volt, hogy az egész család jóllakott vele, sőt még maradt is. Bizony, még maradt is! Cratchit mama különösen büszke volt erre és nagy gonddal rakta félre a maradékot, ami valójában nem volt más, mint egy jókora csont, parányi kis hússal. A kicsik fülig zsírosak lettek és alig tudtak szuszogni a jóllakottságtól. Különösen a zsírban sült krumpliból vették ki részüket.

Most Cratchit mama kiment a konyhába és mialatt Belinda leszedte az asztalt és tiszta tányért tett mindenki elé, óriási lámpalázzal nyitotta ki a sütőt, hogy kivegye a puddingos-fazekat. Vajon átfőtt-e eléggé, vajon kijön-e simán és egy darabban a formából? Nem esik-e majd össze? Egy pillanatra az is eszébe ötlött, hogy hátha valaki belopódzott a konyhaajtón, mialatt a család a libasültnek szentelte minden figyelmét és elemelte az egész fazekat. De nem! A fazék ott lapult a sütő mélyén! Amint a fedelét megmozdította, bódító gőzfelhő tört elő. Egy mozdulat és a pudding már egész fenségességében ott reszketett a tálon. A hófehér gőzölgő kendő olyan illatot árasztott mint amilyen nagymosáskor van. Na és a pudding maga! Az úgy illatozott, hogy le sem lehet írni! Egy pillanat és Cratchit mama fülig pirulva az örömtől, kezében a puddingos tállal, belépett a szobába. A brandy kék lánggal égett a pompásan és szilárdan álló puddingtorony körül, amelynek tetejébe karácsonyi gyertyát tűztek.

Soha ilyen puddingot! Bobi szent meggyőződéssel erősítgette, hogy ez a legjobb pudding, amit anya házasságuk ideje alatt készített. Cratchit mama elfogódottan mentegetődzött, mondván, hogy túl kicsinek találja a puddingot ekkora család részére. Úgy látszik, elvétette a mértéket. Mindnyájan hevesen mondtak ellent és csakugyan, amint kiosztották a pompás, gőzölgő, édes, meleg ételt, jókora adag jutott mindenkinek.

Végre asztalt bontottak, néhány hasáb fát dobtak a tűzre és körülülték a kandallót. Narancs és alma járta, majd halom gesztenyét vetettek a parázsra. Bobi maga elé tette a család boroskészletét, ami egy fületlen kancsóból és két pohárból állott. Ebbe töltötte a fűszeres, édes forraltbort, mialatt a gesztenye vidám pattogással sült a parázon.

- Boldog karácsonyi ünnepeket mindnyájatoknak, drágáim, - mondta most Bobi. - Isten segítsen valamennyiünket!

- A jó Isten áldása legyen mindnyájunkon - mondta kicsi Tibi.

A kicsi szorosan odahúzódott apja mellé. Bobi tenyerében tartotta a kis sima kezecskét, mintha nem akarná elengedni. Nagyon szerette és féltette ezt a kis nyomorék gyermekét.

- Szellem - szólalt meg most Scrooge, soha nem érzett elérzékenységgel - meg fog halni ez a kicsike?

- Egy üres széket látok, meg egy zúgot a sutban, ahová nem ül soha senki. Ha csoda nem történik, ez azt jelenti, hogy meghal a gyermek.

- Nem! Nem! Édes kísértet, drága szellem! Ne mondd ezt, ne mondd ezt. Mondd, hogy életben marad!

- Mondom, ha csoda nem történik, nem éri meg a jövő karácsonyt. Dehát mi hiba ebben? Legalább csökkenteni majd a túlnépesedést. Nem?

Scrooge lehorgasztott fővel hallgatta saját szavait, amelyeket a kísértet nyilván gúnyból idézett.

- Gyarló ember - mondta a szellem - lám milyen hideg és keményszívű voltál, amikor a túlnépesedésről beszéltél, anélkül, hogy végiggondoltad volna valójában a dolgot. Azt hiszed, hogy magad szabhatod meg embertársaid életét vagy halálát. Nem gondolod, hogy Isten előtt a te életed sokkal kevésbé értékes, mint az ilyen nyomorék gyermeké? Isten! Az ilyen beszéd annyi előtted, mintha egy kukac a falevélen felhánytorgatná, hogy lent a sárban túl sok éhes társa van!

Scrooge megtörve hallgatta a szellem dorgáló szavait, elgondolkozva sütötte le szemét és csak arra figyelt fel, amikor a nevét hallotta.

- Scrooge úr egészségére - mondta. - Az ő egészségére, akinek ezt a szép ünnepi estét köszönhetjük.

- Valóban neki köszönhetjük! Volna csak itt! - mondta Cratchitné asszony haragra gyúlva. - Majd megtanítanám arra, hogy mi a karácsony. Kitalálnám neki a tésztát. Annyit, hogy tudom Isten, nehezen nyelné le.

- Drágám, - mondta Bobi - a gyerekek előtt ne beszélj így. No, meg karácsonyeste van!

- Hát persze, hogy karácsonyeste van! Mikor juthatna máskor eszedbe egy ilyen házsártos, fukar, kapzsi, keményszívű ember egészségére inni, mint amilyen főnököd, Scrooge. Ha valaki, akkor te, szegény öregem, igazán tudhatod, hogy kicsoda.

- De drágám, hagyd már abba! Éppen ma este nem illik! - Ha valakinek az egészségére iszom, az csak te lehetsz, szívem. Amit Scrooge úrnak kívánok, azt nem mondom hangosan. Legyen boldog vele. Olyan boldog, ahogy én kívánom.

Körbeadták a poharakat; a gyerekek is bedugták a nyelvük hegyét a borba. Utolsónak kicsi Tibi.

Scrooge a család mumusa volt. Nevének említése elég volt arra, hogy a mosoly eltűnjön az arcokról. Vagy öt percig nem is tértek magukhoz. De azután annál vidámabbak lettek. Bobi elmondta, hogy Péter számára egy állás van kilátásban, ami, ha beválik, öt shilling hat pennyt jövedelmez hetenkint. A kicsik jót nevettek, mert komolyan nem tudták elképzelni, hogy Péter, mint egy felnőtt, pénzt keressen. De Péter töprengve meredt maga elé, mintha azon gondolkodnék, hogy mibe fektesse majd hatalmas jövedelmét. Márta, aki kézilány volt egy kis nőiszabónál, elmondta, hogy mi a dolga a műhelyben. Azt is, hogy milyen nehezen múlik néha munka közben az idő és hogy mennyire örül a holnapi pihenőnapnak. Oh, milyen soká fog aludni. Milyen remek dolog egy ilyen ünnepnap! Elmondta, hogy egy lordot és egy ladyt látott a minap. A lord alig volt akkora, mint Péter. Közben vígan rágcsálták a sült gesztenyét és szüröcsölték a bort. Néha énekeltek is. A dal egy kisfiúról szólt, aki elfáradt a hóviharban. Kicsi Tibi csilingelő magas hangja kellemesen csengett ki a kórusból.

A kis meghitt csoportot a legjobb akarattal sem lehetett tetszetősnek mondani. Nem voltak valami csinos emberek. Öltözetük szegényes volt, fakó, cipőjük vásott, ruháik kopottak, foltosok, arcuk a gondtól és szegénységtől szürke. De boldogok voltak mégis és megelégedettek; legalább ma, ebben az órában; a karácsony szelleme meghintette őket megbékítő, megszépítő szenteltvízzel. Már az ajtóban álltak, de Scrooge még mindig nem tudta szemét levenni róluk. Különösen kicsi Tibit nézte hosszan, simogató szemmel, mielőtt az ajtót behúzták maguk mögött.

Közben lassan egészen besötétedett és sűrű pihékben hullt a hó. A konyhaajtókon és ablakokon keresztül a tűzhelyek meleg fénye csodálatos vörös és sárga színfoltokat vetett a friss hóra. Fények és illatok áruhták el szerte a városban, hogy ünnepi vacsora készül. Az ablakfüggönyök készen álltak, hogy lehúzzák őket és a sötétet és hideget kirekesszék a fényes

és meleg otthonokból. A gyermeksereg víg hancúrozással futott mindenütt a vendégek elé, a bácsik, nénik, felnőtt testvérek, nagypapa, nagymama fogadására. Másutt kis csapatok tereferélve indultak látogatóba. Egy csapat csinos fiatal leány is feltűnt, divatos prémkucsmásan és apró csizmácskákban. Huncut boszorkányok! Olyan kacéran, annyi tűzzel pillantgattak jobbra-balra; jaj annak a megcsontosodott legényember szívnek, akit ma lángralobbantanak!

Ha az ember elnézte a sokaságot az utcákon, szinte úgy látszott, hogy a házakban talán senki sem maradt, aki ezt a vendégsereget fogadja. Holott valójában alig volt ház, ahová vendéget ne vártak volna. A kandallókban akkora tüzek lobogtak, hogy a lángnyelvek itt is, ott is, kicsaptak a kéményen. Békesség a jóakarátú embereknek! - mondta a szellem és láthatatlanul járva a tömegben örömet és boldogságot hintett a szívekbe.

Még az öreg, máskor mogorva és magányos lámpagyújtogató is jót nevetett magában, amikor elhaladtak mellette. Fénypontok gyúltak, amerre az öreg elhaladt és nem sejtette, ki kíséri útján és mitől olyan könnyű és vidám öreg szíve.

Most hirtelen megint változik a kép, anélkül, hogy a szellem bármit szólt volna. Sötét, vad, mocsaras, kietlen táj látszik. Nagy, faragatlan kőrakások fehérlenek elszórtan, mintha óriások temetője volna. Zabolátlan vizek törnek elő mindenfelől, a sziklák hasadékaiban zöldes jéggé fagyva. Moha és zúzmó, keshedt gyér fű a laposabb sziklákon. A nyugati égbolton vörösen pislákol a lenyugvó nap, mint valami vérbenforgó bedagadt szem, majd mind lejjebb és lejjebb csúszva eltűnik a szemhatár alatt, elnyeli a hideg és nedves éjszaka.

- Milyen vidék ez? - kérdezte most Scrooge.

- Bányászok tanyája, akik a föld sötét gyomrát túrják, - válaszolta a szellem. - De jól ismernek engem. Idenézz! - Az egyik kunyhó ablaka világos volt; benn lámpa égett. Arrafelé tartottak. A vályogviskó falán keresztül a szobába léptek. Töbörödött anyóka és hosszúszakállú vén ember ültek a tűznél, körülöttük gyermekeik, unokáik, talán dédunokáik is. Az öreg mély, öblös hangon egy karácsonyi dalt énekelt. A dallam messzire elhangzott a kopár táj felett a csendes éjszakában. Ősrégi dal volt, amit még gyermekkorában tanult; a többiek csak a refrént énekelték vele. Valahányszor felhangzott a kórus, az öreg dala is nekividámult, élénkebb és színesebb lett; ha a fiatalabbak elhallgattak, az öreg hangja is fáradtabb lett, el-elcsuklott.

Mindezt csak futólag látták. Semmit sem időztek. Scrooge erősen belekapaszkodott a kísértet ruhájába és lebegve szálltak magasan a levegőben.

Hová? Messze ki a nyílt tenger felé! Scrooge borzadva látta, mint tűnik el a sziklás part csipkés vonala mögöttük; dermedten hallgatta a vadul hömpölygő víz robaját, amint örvényeket váj a tengerfenékbe s sziklaüregek között hófehér tajtékot verve hullámszik ide-oda. Egy magános sziklán, egy jó órányira a vad partvidéktől egy világítótornyot pillantottak meg. Hínár és tengeri fű fonódott a sziklák lába köré, sirályok repdestek a torony körül, olyan valószínűtlen környezetben, mintha a tenger és a vihar szülte volna őket. A két toronyőr a tűzhely mellett ült, ahonnan egy barátságos fénysugár a dühöngő tengerre hullt. Gyalulatlan asztalnál ültek, egy kancsó grog mellett és melegen szorongatva egymás kezét, boldog karácsony-ünnepet kívántak egymásnak. Az öregebbik, tenger- és viharszántotta barázdákkal arcán, olyan volt mint egy régi gálya orrán tengerésmódra odafaragott szoboralak. Erős hangon énekelt, mintha a vihart és hullámverést akarná túlkiáltani.

Ám a szellem itt sem pihent meg. A háborgó, viharos tenger felett repülve, mind messzebbre ragadta magával Scrooge-ot, amíg végre minden emberlakta helytől távol, egy hajó fedélzetén szálltak le. Megálltak a kormányos mellett, szemmel tartották az ügyeletes tiszteket, a legénységet. Sötét ruhájukban, a ködös téli estében a tengerészek is szellemalakoknak látszottak. Legtöbbjük valami karácsonyi dallamot dúdolt, mások félhangosan beszélgettek régi-régi

karácsonyi élményükről, vagy egyszerűen hazagondoltak vágyakozó szívvel, családjukra, az otthoni karácsonyra. Egyben megegyeztek valamennyien, a tiszték és a legénység, az őrszemélyzet és azok is, akik nem voltak szolgálatban - abban, hogy mindegyiküknek volt egy jó szava, egy mosolya a másik számára, egy gondolata távollévő szerettei számára és örömmel töltötte el mindegyiküket a tudat, hogy a távollévők is bizonynyal szeretettel gondolnak rájuk. Mialatt Scrooge még a viharos szél zúgását hallgatta, és azon tűnődött, hogy a tengerészek mily haláltmegvető biztonsággal vitorláznak ezen az elhagyott vidéken, a feneketlen tenger ismeretlen mélységeit kísértve, nagy csodálkozására hirtelen ismerős, vidám kacagást hallott. Még jobban elcsodálkozott, mikor felismerte unokaöccse hangját és fényesen kivilágított, barátságos, meleg szobában találta magát. A szellem mellette állt és Scrooge oldalt pillantva rá, jól látta, hogy meghittén mosolyog unokaöccsére.

- Haha - kacagott Scrooge unokaöccse - hahaha.

Egyébként, ha ismertek valakit, aki szívből jövőbben és többet kacagna Scrooge unokaöccsénél, szóljatok kérlek nekem, az illetővel és is szívesen megismerkednék.

Milyen bölcs és kitűnő dolog, hogy nemcsak a betegségek, a baj és szomorúság ragadósak, hanem az öröm és jókedv is. Sőt ezek talán minden más dolognál gyorsabban és alaposabban ragadnak egyik emberről a másikra. Így történt, hogy mikor Scrooge unokaöccse olyat kacagott, hogy az oldala is belefájdult, a kacagás menten átragadt feleségére is. Az egybegyűlt barátok is mind karban velük kacagtak.

- A karácsonyünnepet csalásnak és ámításnak mondta. Istenemre, micsoda ostobaság! És ezt valóban így is gondolta!

- Annál nagyobb szégyen ránézve - mondta most a fiatalasszony. Nagyon talpraesett, okos menyecskének látszott. És csinos is volt - nagyon csinos! Gödröcskés állacska, csókratermett cseresznyeszáj, ragyogó szemek! Vonzó, elbájoló jelenség! valóban elbájoló!

- Bolondos egy fickó az öreg - mondta most Scrooge unokaöccse. - Tele mindenféle bogarakkal és hibákkal. De hibái magukban hordják büntetésüket. Nekem egyébként semmi bajom nincs vele.

- Azt szokta mondani, hogy rettentő gazdag - mondta a fiatalasszony.

- És mit ér vele? Semmit. Éppen semmit. Semmi jóra nem használja a pénzét. Még arra sem, hogy kényelmesen és szépen éljen, vagy abban a gondolatban teljék öröme, hogy a pénzét ránhagyhatja. Hahaha!

- Én nem vagyok vele ilyen elnéző - mondta az asszony. Nővérei és a jelenlévő többi hölgyek is láthatólag ugyanazon a véleményen voltak.

- De én elnéző vagyok, mert sajnálom őt! Nem is tudnék rá haragudni, még ha akarnék is. Kinek van terhére örökös zsörtölődésével? Csak saját magának. Most a fejébe vette, hogy haragban van velünk. Mi az eredmény? Elesik egy vacsorától. Egy nem valami kiváló vacsorától.

- De igen is hogy kiváló, nagyon is kiváló vacsorától esik el! - szólt közbe a fiatalasszony. Az egész társaság helyeselt neki, és meg kell adni, hogy ebben a dologban a legmértékadóbbak voltak, mert most keltek fel a vacsorától és a kandalló körül ülve a csemegét rágszálták.

- Nos, örülök, hogy ezt hallom, mert nincs sok bizalmam a fiatal és tapasztalatlan háziasszonyok konyhája iránt. Te hogyan vélekedsz erről, Topper? - Topperen a vak is láthatta, hogy fülig belehabarodott a háziasszony egyik hűgába; ehhez mérten persze azt válaszolta, hogy ő, mint társtalan, szerencsétlen legényember, túlságosan elfogult, semhogy ilyesfajta

kérdésre érdemleges választ adhatna. A háziasszony húga, bájos, gömbölyded szőkecsigolyás csipkegalléros ruhában, mélyen elpirult.

- Mondd csak tovább, ha már elkezdted - bízta Scrooge unokaöccse barátját - fura alak vagy, soha nem fejezed be azt, amit elkezdesz. - Scrooge unokaöccse most újból kacagni kezdett és noha tömzsi kis sógornője szagosvizes üveget tartott az orra alá, nem hagyta abba, amíg csak valamennyi jelenlevőre át nem ragadt a nevetés.

- Csak azt akartam mondani, hogy öreg, rigolyás nagybátyám azáltal, hogy nem szeret minket és nem barátkozik velünk, csak kellemes óráktól fosztja meg magát. Olyan óráktól, amiket poros irodájában és dohos lakásában saját exkluzív társaságában bizonyára nem élvezhet. Én a magam részéről minden karácsonykor megkísérlem, hogy béke-jobbót nyújtsak felé, akár tetszik neki, akár nem; őszintén szólva: sajnálom az öreget. Felőlem kigúnyolhatja a karácsonyt, amíg csak él, mégis úgy hiszem, hogy ha minden évben mosolygó arccal elébe állok és üdvözlöm, csak javul valamelyest a véleménye a szeretet ünnepéről. Ha más hatást nem gyakorlok rá, minthogy esetleg hagy ötven fontot szegény segédjére, már sokat tettem. Azt hiszem, ma délután sokat épült az öreg, mert alaposan munkába vettem. - Ezen megint csak jót nevetett a társaság. De Scrooge unokaöccse egy pillanatra sem érezte sértve magát, hogy talán rajta nevetnek. Sokkal fontosabb volt neki, hogy vendégei vidámak legyenek, semhogy azzal törődjék, hogy mi vidámságuk oka. Így mulatoztak, ismételten körbe-körbe adva a boroskancsót. Teáztak, majd tea után muzsikáltak. Toppernek kellemes basszus hangja volt, amit oly könnyedén kezelt, hogy sohasem vörösödött bele. A háziasszony szépen hárfázott és oly könnyed és egyszerű dallamokat csalt elő a hangszerből, hogy egy gyermek is megtanulhatta első hallásra. A gyermeki melódiák hallatára Scrooge-nak hirtelen eszébe jutott az iskola és játszópajtásai, amint azt elmúlt karácsonyok szelleme felidézte volt számára. Fokról-fokra mindjobban ellágyult és világosan érezte, hogyha gyakrabban hallgatta volna ezeket az édes hangokat, talán olyan ember lett volna belőle, aki az élet szépségeit is meglátja és néha boldognak is érzi magát. Ha pedig az élet végére gondol, más is eszébe jut, nemcsak a sírásó, aki szegény öreg Marley-t eltemette.

Mikor a zenével beteltek, zálogosdit játszottak, mert roppant jólesik néha gyermekké válni ismét. Különösen jó karácsonykor, mert hiszen az ünnep maga is a gyermek Jézus ünnepe! Először persze szembekötősdit játszottak. Topper szemére kendőt kötöttek, de úgy látszik, a szerelmes fiatalember a tyúkszemével is látott, mert mindenütt a begyes, csipkegalléros lány nyomában volt. Alighanem összejátszottak a házigazdával és talán a szellemmel is, akiről feltehető, hogy a szerelmesek pártfogója. Székeken, asztalokon keresztül mindenütt a lány nyomában! Feldönti a piszkavasat, belegabalyodik a függönybe, nekimegy a zongorának, de csodálatos módon mindig tudja, merre jár a lány. Nem is akar mást megfogni, csak őt. Ha valaki elébe állna, hogy szántsándékkal megfogassa magát, azt nagy ívben kikerülné és addig ügyeskedne, oldalogna, amíg megint csak a kislány nyomában volna. Az el-elkiáltja magát, hogy Topper csal, kukucskál, hamis a játék. És igaza van. Végül is a lány fondorkodása, suhanása, illanása hiábavaló, beszorul egy sarokba és fogva van. Most a fiún a sor, hogy meggyőződjék, valóban őt fogta-e el? Micsoda huncutság! Fejkendőjét, nyakékát, gyűrűjét, mind-mind végigtapogatja, hogy személyazonosságáról meggyőződjék. A lány duzzog is, alig tudja a fiú megengesztelni. A következő játékból mindketten ki is maradnak, és hosszan suttognak egy függöny mögött.

A háziasszony nem játszott szembekötősdit; ott ült a tűz mellett, nagy öblös karosszékben. Scrooge és a szellem épp a háta mögött álltak. De mikor azután később „árverés”-t és „mesterségünk címeré”-t játszottak, ezekben a játékokban olyan gyors észjárású és szellemes volt, hogy férjének nem kis öröme, valamennyi húgát lepipálta. Ami elég nagy szó, ha

meggondoljuk, hogy közöttük is akadt kiválóan okos leány - aki nem hiszi, kérdezze meg Toppert!

Vagy húszan lehettek és valamennyien játszottak; még Scrooge is, aki teljesen megfélemezve magáról és arról a körülményről, hogy láthatatlan és a hangját sem hallhatja senki, gyakran közbeszólt és fején találta a szöveget; tudjuk, hogy ravasz és éleseszű öreg fickó volt, ha néha együgyűnek is tette magát.

A szellem örömmel látta, hogy Scrooge hogy belefélemezett a játékba. Majd mikor már menni készültek, Scrooge, mint valami gyermek, könyörgött, hogy maradjanak még, amíg a vendégek szétszélednek. A szellem ebbe sehogysen akart beleegyezni.

- Ni, épp egy új játék kezdődik, - mondta Scrooge - csak egy félórászkát maradjunk még!

„Fekete-fehér, igen-nem”-et játszottak. Scrooge unokaöccsének a kitalálendő szót egy cédulára kellett titokban felírnia és a többiek kérdéseire „fekete-fehér, igen-nem”-mel válaszolnia; a feleletekből meg kellett állapítani a cédulára felírt szót. A kérdések pergőtüze megindult, rövidesen úgy alakult a helyzet, hogy a kérdések egy állat körül forogtak. Annyi bizonyos volt már, hogy élő állat, kellemetlen állat, vadállat; olyan állat, amelyik morog, dörög, szabadon jár-keel London utcáin. Senki nem vezeti, nem él az állatkertben, sem a cirkuszban, nem ló, nem disznó, nem szamár, nem macska és nem medve. Scrooge unokaöccse minden kérdés után hangosabban és hangosabban kacagott, végül már az oldalát fogta és a díványon hempergett, rugkapálódzott nagy jókedvében. Végül is a kis tömzsi lány (a csipkegallérrel) mentette meg a helyzetet:

- Kitaláltam, kitaláltam, tudom már, mi áll a cédulán!

- Nos, mi?

- Scrooge úr! A nagybácsid!

Eltalálta! Mindenki megcsodálta az éleseszű kislányt, bár egyesek hibáztatták, hogy a „medve?” kérdésre a házigazda „nem”-mel felelt. Ha egyáltalán számításba vették volna Scrooge urat, ez a „nem” megzavarhatta volna őket.

- Lám, milyen pompás, mulatságos perceket szerzett nekünk az öregúr - mondta most az unokaöccs - igazán hálátlanság volna, ha nem innánk az egészségére. Hol a boroskancsó? Nosza igyunk!

- Éljen Scrooge bácsi! Éljen, éljen! az öreg Scrooge - kiáltották karban.

- Kellemes karácsonyt és boldog újévet kívánunk neki, akár tetszik, akár nem! Éljen Scrooge bácsi.

Scrooge vidámnak és könnyűnek érezte magát. Soha nem érzett érzések töltötték el: hálát és boldogságot érzett. Ha a szellem időt enged neki, akkor a felköszöntőt ünnepi szónoklattel viszonzta volna; azzal sem törődött volna, hogy szavát senki sem hallhatja. Minderre azonban nem volt ideje. Mikor unokaöccsének utolsó szavai elhangzottak, az egész kép eltűnt, mintha a szél fújta volna el. Egy pillanat és ismét útban voltak.

Egy sereg házban megfordultak, sok mindent láttak; mindenünnen megnyugodva és elégedetten távoztak. Betegágyak mellett állottak és a betegek felfrissültek; a számkivetettek néhány percre otthon érezték magukat; a boldogtalanok reményre kaptak; a szegények gazdagnak, a gyengék erősnek érezték magukat. Szegényházba, kórházba, fegyházba és a nyomornak mindenféle más tanyáira látogattak el; a szellem a szerencsétleneknek mindenütt vigaszt és örömet osztott; Scrooge látott, hallott és okult. Hosszú és kalandos éjszaka volt. Scrooge azon

tűnődött, vajon csakugyan egyetlen éjszaka-e? Az is feltűnt neki, hogy míg ő maga mitsem változott, a szellem szemlátomást öregedett. Éppen egy kis csapat betlehemes gyerektől búcsúztak, amikor Scrooge a szellemre nézett és látta, hogy haja őszbevegyülő már.

- Ilyen rövid a szellemek élete? - kérdezte.

- Az én életem a földön nagyon rövid. Ma éjszaka véget ér, - válaszolt a szellem.

- Ma éjszaka?

- Éjfélkor. Nincs már sok időm hátra.

Az óra éppen elütötte a háromnegyedét. - Bocsáss meg, - szólalt meg Scrooge halkán - ha olyat kérdezek, ami nem rám tartozik. Valami különös látszik ki ruhád alól. Alig tudom elképzelni, hogy a te testednek lehetne része. Azt sem tudom, hogy láb-e vagy karom?

- Amennyi hús van rajta, attól karom is lehetne - válaszolta a szellem szomorúan. - Idenézz!

Ezzel kitárta ruháját; két nyomorúságos, csontig soványodott, reszkető kisgyermek tűnt elő. Letérdepeltek és két kézzel kapaszkodtak ruhájának szegélyébe.

- Ember! Ezeket nézd meg! Jól nézd meg őket - kiáltotta a szellem. - Egy fiúcska és egy leány. Sápadt-zöld, rongyos, éhes, sötét és sóvár pillantású, nyomorultul alázatos mindakettő! Arcukon az ifjúság hamvának helyén rút ráncok, petyhüdt bőr, kiálló csontok, fénytelen kék szemek. Homlokukon az őrangyal lehellete helyett ördögpata komisz rúgása. Gonosz varázslat, rontó bűbáj, vagy bármi más, emberi értelem számára érthetetlen csoda sem tudott volna félig ilyen visszataszító szörnyeket létrehozni.

Scrooge visszahőkölt. Nem tudta, mit mondjon. Első percben úgy érezte, hogy talán dicsérnie kellene a gyermekeket. Talán azt kellene mondania, hogy szépnek találja őket. De azután visszarettent ettől a borzalmas hazugságtól és csak annyit mondott: - A tieid? A te gyermekeid?

- Az Emberiség gyermekei - mondta a szellem a két szerencsétlenre nézve. Hozzám futottak, hogy vádat emeljenek szülőik ellen. Ez a fiú: a Tudatlanság és az a lány: a Nyomor. Órízkezd mindkettőtől és egész rokonságuktól. De leginkább a fiútól, mert az ő homlokára a Kárhozat van írva, ha nem akad senki, aki letörölje onnan. Jól tudod, miről van szó, ne tagadd! Kövezd meg azokat, akik aljas pártérdekből eltűrik őket, bár tudják, hová visz az út és a vég elkerülhetetlen.

- De hát nem akad számukra segítő kéz vagy oltalom? - kiáltotta Scrooge.

- Mire valók a fegyházak? - mondta gúnyosan a szellem, saját szavait fordítva Scrooge ellen. - És a dologházak?

Az óra tizenkettőt ütött.

Scrooge a szellem felé fordult, de semmit sem látott. A szellem eltűnt. Amikor az utolsó óraütés is elhangzott, Scrooge-nak hirtelen eszébe jutott az öreg Marley jövődölése és amint körülnézett, csakugyan egy különös ünnepélyes látomást látott közeledni. A látomás gomolygó ködbe, félelmetes titokzatosságba burkoltan állott előtte.

A harmadik számú, egyben utolsó kísértet

A látomás lassan, néma csendben közeledett. Mikor már egész közel volt, Scrooge térdre esett; a kísértet nyomában - mert a látomás nem volt más, mint a harmadik számú kísértet - még a levegő is titokkal és borzalommal volt tele. Tetőtől-talpig bő, fekete köntöst viselt, amely arcát is elfedte, alakját teljesen beburkolta, úgy hogy csak egyik kinyújtott keze látszott, egyébként teljesen beleveszett a koromsötét éjszakába. Scrooge csak annyit látott, hogy a kísértet magas, derék alak és jelenléte valami ünnepélyes, szorongó félelemmel tölti el. A titokzatos, sötét alak némán és mozdulatlanul állt előtte.

- Az eljövendő karácsonyok szelleméhez van szerencsém? - kérdezte Scrooge.

A szellem nem válaszolt. Kezét kinyújtva tartotta, mintha valahová mutatna.

- A jövőt akarod felfedni előttem? Dolgokat, mik még nem történtek meg, de el fognak következni az időben? Így van?

A sötét ruha redője mintha megmozdult volna a nyak körül. A kísértet alighanem bólintott. Ezt válasznak is vehette Scrooge, mert egyéb választ nem kapott. Noha megszokta már a szellemekkel való érintkezést, ettől a hallgatag kísértettől mégis annyira félt, hogy alig állt a lábán. A szellem látta, hogy milyen nyomorúságos állapotban van, és úgy látszik, ezért is várakozott. De a szünet nem igen használt Scrooge-nak, sőt inkább rosszabbul lett tőle. Iszonyatos volt számára a gondolat, hogy a sötét kámsza mögül fürkésző szemek szegeződnek rá, ő maga pedig bárhogy erőlködik, mitsem lát, csak egy fehér sovány kezét és egy árnyalak elmosódó körvonalait.

- Jövendő szelleme! - kiáltotta kétségbeesésében - jobban félek téled, mint az eddig látott szellemektől együttvéve. De tudom, hogy jószándékkal vagy irántam és azért jöttél, hogy megváltozzam és más ember legyem belőlem. Vezess tehát és én bizalommal és hálával foglak követni. Nem akarsz szólni hozzám?

Semmi válasz. Csak a kinyújtott kéz mutat némán egy irányba egy ismeretlen cél felé.

- Induljunk! - mondja Scrooge. - Induljunk már! Az éj rövid és az idő drága. Vezess, szellem!

A kísértet oly lassan, mint jött, megindult. Scrooge az árnyékába lépett. Az árnyék körülburkolta, felemelte és vitte magával. Nem kellett bemenniük a városba, a város mintha a földből nőtt volna ki, hirtelen ott volt körülöttük. Ott álltak a város kellős-közepén, a tőzsde előtt. Bankárok, kereskedők, ügynökök sietve jártak fel-alá, pénzt csörgettek zsebükben, órájukat nézték, csoportokba verődve tárgyaltak; a kép ismerős volt Scrooge számára.

Egy kis csoport közelében álltak meg. Scrooge látta, hogy a szellem a csoportra mutat és közéjük állt, hogy meghallgassa, miről beszélnek.

- Nem, a részleteket nem ismerem, csak annyit tudok, hogy meghalt - mondta egy magas, kövér ember.

- Mikor halt meg? - kérdezte egy másik.

- Azt hiszem, az éjjel.

- Tulajdonképp mi baja volt? - kérdezte egy harmadik, óriás tubákos szelencéből jókora adagot csippentve.

- Azt hittem, örökké fog élni.

- Istenem, ez az élet, - mondta valaki és nagyot ásított.

- Vajon kire hagyta a vagyonát? - mondta egy vörösarcú úriember, akinek az orra hegyén jókora lelógó bibircsók éktelenkedett. Olyan volt ez az orrtoldalék, mint a pulykakakas lebernyege.

- A fene tudja - mondta az álmos képű és ismét ásított. - Talán a társaságára. Rám nem hagyta, annyi biztos!

Ezen aztán mindnyájan nevettek.

- Bizonyára silány temetése lesz az öregnek. Nem tudom, ki az ördög fog elmenni kikísérni. Talán ha mi néhányan összeállnánk, elmehetnénk, nem?

- Ha kiadós halotti tor lesz, szívesen elmegyek - mondta a bibircsókos. - De ital is legyen.

Ezen megint csak jót nevettek.

- Úgy látszik, én vagyok köztetek a legönzetlenebb, - mondta a kövér úriember - mert se fekete kesztyűt nem szeretek hordani, se enni-inni nem tudok már kedvemre, mégis elmegyek a temetésre, ha jön még valaki velem. Ha jól meggondolom, én voltam az öreg legjobb barátja. Valahányszor találkoztam vele az utcán, mindig megálltam vele pár szóra! No, de már mennem kell! A viszontlátásra.

A kis csoport szétszéledt, ki erre, ki arra. Scrooge valamennyiüket ismerte, de nem értette, miért kellett ezt a beszélgetést végighallgatnia. Fürkészve nézett a szellemre.

De az egy szót sem szólt, csak némán mutatott az egyik mellékutcában két férfire, akik éppen találkoztak. Scrooge ezek mellé is odaállt hallgatódzni. Talán ez a párbeszéd fog fényt deríteni a szellem rejtélyes viselkedésére. Ezt a két urat is jól ismerte. Gazdag és tekintélyes üzletember volt mind a kettő. Scrooge mindig fontosnak tartotta, hogy ezek az urak jónak tartsák őt. Persze szigorúan üzleti értelemben jónak. Mondjuk húszezer fontra jónak.

- Jó napot! - mondta az egyik.

- Jó napot! Mi újság? - felelte a másik.

- Semmi különös. Az öreg Scratch elpatkolt!

- Igen, én is hallottam. Jó hideg van, nem?

- Karácsonykor miért ne lenne. Maga biztosan nem korcsolyázik?

- Nem én! Van egyéb gondom is. Nos, Isten vele!

Ennyi és nem több: üdvözlés, párbeszéd, búcsú; Scrooge semmivel sem lett okosabb. Érthetetlennek találta, miért tulajdonít a szellem ilyen jelentéktelen beszélgetésnek, mint aminőket most végighallgatott, fontosságot. Annyit mindenesetre sejtett, hogy bizony van valami rejtett célja. Marley haláláról alig lehetett szó, mert hisz ez a múlt volt, a szellemnek pedig a jövőt kellett megmutatnia neki. Bárhogy törte a fejét, sehogy sem tudta az imént hallottakat saját-magával összefüggésbe hozni. Azt azonban biztosra vette, hogy valamilyen tanulságnak, amelynek haszna egyelőre rejtve volt, kell a dologban lennie. Éppen ezért elhatározta, hogy igyekszik mindent jól emlékezetébe vésni, különösképpen pedig arra fog figyelni, ha saját árnyalakja feltűnnék, annak minden szavát, mozdulatát megjegyyezze magának! Bizott benne, hogy jövőbeni alakjának viselkedése meg fogja oldani a számára most még érthetetlen rejtélyt. Bement a tőzsdeépületbe és körülnézett, de megszokott helyén egy idegen ember állt. Az órára nézett, tőzsdeidő volt, ilyenkor mindig itt szokott lenni; mindenkit jól megnézett, de még csak

olyant se talált, aki kicsit hasonlított volna rá. Csalódást érzett, mert azt remélte, hogy most végre megpillanthatja megváltozott valóját.

A szellem szótlanul, sötéten állt mellette. Kinyújtott keze most egyenest reá mutatott. Ebből azt sejtette, hogy fekete kázmza mélyén rejtőző szempár is részegeződik; élesen, hidegen. Erre a gondolatra hideg futott végig a hátán, megborzongott. Most kimentek az épületből és elhagyták a banknegyedét. Csúf, rossz hírű városrészbe jutottak, ahol Scrooge azelőtt sohasem járt, csak hírből ismerte ezt a környéket. Piszkos, szűk sikátorok, nyomorúságos viskók, gyanús üzletek, rongyos, félmeztelen emberek, dülöngélő részek. Csatornabűz, szenny, piszok. Minden ház, utcasarok, kocsmá, bünt, aljasságot és nyomorúságot lehel magából.

Ebben a gyanús környezetben egy ugyancsak gyanús külsejű ócskásbolt előtt állottak meg. Rongyok, üres üvegek, ócskavas, láncok, szögek, elnyűtt cipők, csontok és más hulladékok halomban heverték a kis bolt belsejében. Az ószeres, egy hetven körüli szurtos, ápolatlan, szakállas öreg egy hevenyészett cserépkályhán ült. A kályhában faszén égett, bűzt és füstöt terjesztve, a kis öreg egy szutykos pipából nem kevésbé bűzlő füstfelhőt eregetett. Láthatólag élvezte a világtól való elvonultságot és előkelő magányát.

Amint Scrooge és a kísértet a bolt elé értek, éppen egy asszony surrant be az ajtón, hátán jókora batyut cipelve. Alig lépett be az asszony, egy másik batyus nő is követte, majd egy sötétruhas férfi lépett a boltba. Néhány pillanatig riadtan pislogtak egymásra, azután hirtelen mind a hárman elnevettek magukat.

- A takarítónő volt az első, mondta az asszony, aki később jött.

- És a mosónő a második, - mondta a sötétruhas férfi.

- És a sírásó a harmadik - mondta az ószeres. - Kutya egy szerencse, hogy mindhárman nálam találkoztatok. Mintha csak összebeszéltek volna! No de jó helyre jöttetek. Kerüljtek csak beljebb a kis szobába. Egyiktek sincs először itt. Csak egy pillanat még, míg a boltajtót bezárom. Hogy nyikorog ez a vacak. Esküszöm, hogy nincs még egy ilyen ócska vasdarab az egész raktárban. És hogy hasogat a derekam. Ez is a legócskább csont az egész boltban. Ócska és rozszant vagyok magam is; illek az ócskaságaimhoz. No, gyertek be!

A kis szobát egy piszkos, szakadozott függöny választotta el az üzlettől. A kis öreg felpiszkálta a tüzet, zsebkendőjével megtörülgette a kormos lámpaüveget, azután nagy nyugodalmasan tovább pipázott.

Ezalatt a takarítónő földredobva batyuját egy alacsony zsámolyra ült; könyökig meztelen karját összefonta a térdén és kihívóan nézegette a másik kettőt.

- No, mit bámul Dilberné? Nincs ebben semmi. Minden szentnek maga felé hajlik a keze. Az öreg is csak a saját előnyét nézte világéletében.

- Erre valóban ráhibázott! - helyeselte a mosónő. - Mást se tudott, csak mindig a maga javát nézni!

- Nos, akkor mit pislogtok úgy, mintha félnétek! Ki fogja megtudni? Senki. És mi biztosan nem fogjuk egymást bemártani.

- Affelől nyugodt lehetsz, - mondta Dilberné és a férfi egyszerre.

- Nos, akkor minden rendben van. Ez a pár vacak itt a batyuban senkinek sem fog hiányozni. A halottnak legkevésbé.

- Ha emberségesebb lett volna a vén gazember, lett volna valakije, aki vigyázzon a holmijára és nem halt volna meg olyan magányosan, mint egy kivert kutya.

- Fején találd a szöveget. Az öreg megkapta a magáét.

- Bár inkább én kaptam volna meg különül a magamét. De nem akadt egyéb a kezemügyébe, csak ami ebben a rongyos batyuban van. No, de nyissuk ki, öreg Joe, halljam mit adsz érte. Mondd csak ki kereken, engem nem bánt, hogy első vagyok és nem szégyellem magam ezek előtt. Összetartottunk mi mindig. Meg aztán nem bűn, amit csinálunk.

Úgy látszik, a zsványbecsület felülkerekedhetett a sírásóban, mert elsőnek mégis ő nyitotta fel a batyuját. Nem volt sok benne. Legértékesebb még az az egy-két inggomb, kézelőgomb, óralánc, irón, mellű volt, ami rögtön szemet szűrt az ószeresnek. Rendre mindent össze-számolt az öreg. Minden darabnak az árát felírta a falra, azután körülményesen összeadta. A végösszegre mutatva csak ennyit mondott:

- Uram, ennyi az ön követelése és ha keréketörnek, se adok egy fillérrel se többet. Ki következik?

Dilberné volt most soron. Néhány lepedő, törülközők, két régmódi ezüstanál, cukorfogó, három pár viselt cipő. Az ő számláját is a falra írta az öreg.

- Hölgyeknek mindig nagyobb árat fizetek. Ez a gyengém; ezen fogok tönkremenni - mondta panaszkodó hangon az öreg. - Asszonyom, ön ennyit kap és egy félfillért se tud belőlem kiszorítani, még ha külön fizet érte, akkor sem.

- No öregem, most nézzük az én batyumat, - mondta az asszony, aki elsőnek érkezett.

Az ószeres letérdelt, nem mintha valami áhitatot érzett volna, inkább, hogy jó pár csomót megoldjon a bugyoron, ami néhány nyögés után sikerült is neki. A csomagból valami sötét, bizonytalan színű és anyagú szövet került elő.

- Mi ez? Mennyezetes ágy kárpitja?

- Ágykárpit! Ördögöd van, - válaszolta nevetve az asszony, kissé előredőlve keresztbefont karjaira.

- Csak nem emeltesd le gyűrűstől, tartóstól az ágyról, mialatt az öreg még...

- De bizony úgy - vágott szavába az asszony.

- Csoda életrevaló teremtes vagy! Biztosan boldogulni fogsz az életben - mondta az öreg Joe.

- Hát bizony, aminek lába nincs azt elviszem és nem szégyellem magam. Csak vigyázz, be ne piszkítsd a tiszta takarókat.

- Ezek is az ő takarói?

- Hát ki másé volnának? Biztosítalak, egy cseppet sem fázik már nélkülük.

- Remélem, nem valami járványos betegségben halt meg? - mondta az ószeres és kissé riadtan nézett az asszonyra.

- Légy nyugodt, nem becsültem olyan sokra a társaságát, hogy mellette maradtam volna, ha valami ragályos baja lett volna. Azt az inget pedig nézheted vakulásig, akkor sem fogsz egy mákszemnyi lyukat vagy csak egy tenyérynyi kopott helyet rajta találni. A legjobb inge volt és milyen finom. Persze, hogy nem engedtem eltékozolni!

- Hogy érted azt, hogy eltékozolni? - kérdezte az ószeres.

- Hát csak úgy, hogy az ilyen finom holmit kár volna halotti ingnek használni. Valaki elég ostoba volt és ráadta, de én nem voltam rest és lehúztam róla. Jó erre a célra egy ócska

pamuting is. Épolyan jól áll a hullának, mint egy másik. Ha ez marad rajta, ettől se lett volna szebb.

Scrooge borzadva hallgatta ezt a beszélgetést.

Amint ott ült ez az alvilági csoport az öreg ószeres lámpájának fényénél, szinte úgy tűnt neki, mintha démonok marakodnának egy elköltözött lélekért. Az ószeres egy vászonzacskóból pénzt halászott elő.

- Ha, ha, ha, - nevetett az egyik asszony - amíg élt, mindenkit elriasztott magától. Miért? Kiért? Nyilván értünk! Mert kinek van belőle haszna? Csak nekünk. Hahaha.

- Szellem! - mondta Scrooge és tetőtől talpig megborzongott. - Mindent értek. Ennek a szerencsétlen embernek a sorsa az enyém is lehetne. Magam is ilyen szörnyű vég felé haladok. De szentséges ég, mi ez?

A szín ismét változott. Egy ágyat látott, egy csupasz, függőynélküli ágyat. Oly közel volt hozzá, hogy ha karját kinyújtja, elérhette volna. Az ágy összegyűrt lepedőjén egy sötét tömeg feküdt. Egy holttest.

A szoba sötét volt. Olyan sötét, hogy nemigen lehetett benne alaposan körülnézni. Scrooge valami titkos ösztönnek engedve, mégis kimeresztette szemét és igyekezett megállapítani, hol van. Az utcáról halvány fény esett éppen az ágyra, ahol a holttest feküdt; virrasztatlanul, siratatlanul, magára hagyatva.

Scrooge a szellemre nézett. A szellem keze a holttest fejére mutatott. A halotti lepel oly könnyedén volt odavetve, hogy Scrooge-nak elég lett volna egy ujjal hozzányúlnia, hogy a halott arcát láthassa. Világosan érezte, hogy szeretné is megtenni, de amikor kezét fel akarta emelni, ereje teljesen elhagyta, úgy, hogy a legkisebb mozdulatra is képtelen volt.

Ó hideg, rideg, rettenetes Halál! Milyen borzalmas és iszonyatos a te oltárod: a ravatal, ahol végtelen és titokzatos birodalmad kezdődik. De bármekkora is hatalmad, azoknak a fejéhez, akiket az életben szerettünk, becsültünk, tiszteltünk, nem nyúlhatsz. Egy hajszálukat sem görbítheted meg, egy arcvonásukat sem másíthatod meg. Mitsem számít az, hogy a halott keze erőtlenül lehanyatlik, hogy szíve már nem dobog, ha a kéz, amíg élt, adakozó volt és jóságos és a szív érzőn, melegen, emberségesen dobogott. Kaszálj csak, Halál, kaszálj! Az emberi jócselekedetek kivirágzanak a sírokon és az örök életet hirdetik szerte a világon.

Ezeket a szavakat egy belső hang súgta Scrooge-nek, amint ott állt és a halott ágyát nézte. Azon tűnődött, vajon hogyan viselkednék a halott, ha hirtelen feltámadna. Vajon még mindig kapzsiság, irigység, pénzvágy irányítaná-e gondolatait? Hiszen láthatta már, hogy milyen szomorú, diestelen vég felé vitték ezek a jellemvonások! Mindenkitől elhagyatva, kiterítve fekszik a sötét, magányos házban. Sehol egy asszony, gyermek vagy csak egy barát, akihez egyszer egy jó szót szólt életében és aki most emlékezve erre a szóra, egy könnyet ejtene érte! Csak egy kóbor macska sündörög az ajtó körül és patkányok matatnak a tűzhely alatt. Scrooge undorodva hessegette el magától a gondolatot, hogy ezek miért keringenek oly izgatottan a holttest körül.

- Szellem - mondta - az iszonyat háza ez a hely. Hidd el, már megkaptam a leckét. Nem fogom elfelejteni. Vigyél el innen!

De a kísértet még mindig mozdulatlanul mutatott a holttest letakart fejére.

- Értelek - mondta Scrooge - és megtenném, amit kívánsz, ha tudnám. De nincs erőm hozzá. Egy parányi erőm sincs!

A kísértet merően nézett rá.

- Ha van valaki ebben a városban - könyörgött Scrooge gyötörten - akiben valamiféle érzést kelt ennek a szerencsétlen embernek a halála, úgy vezess oda, hadd lássam, ki az.

A kísértet sötét köpenyét, mint egy denevér-szárnyat terjesztette ki. Egy pillanatra Scrooge semmit sem látott, azután egyszerre fényes nappal volt; egy szobában voltak, ahol egy anya gyermekei körében fel-le járkált.

Az asszony látható türelmetlenséggel pillantott időnkint az ajtóra; nyilvánvalóan várt valakit. Megpróbált kissé varrogatni, de azután megint csak felkelt, kinézett az ablakon, az órára nézett. Játszadozó gyermekei zsvaját - máskor oly kedves lármát - is csak nehezen tűrte.

Végre nyílt az ajtó; az asszony elébefutott férjének. Fiatal férfi volt, de a gond és nélkülözés mély barázdákat szántott már arcára. Az arcon mintha valami derű suhant volna át. Öröm, amit azonban leplezni akart, mintha szégyellte volna magát miatta.

Szótlanul ültek az ebédhez. Hosszú hallgatás után az asszony törte meg a csendet.

- Van valami újság?

A férfi mintha habozott volna, mit válaszoljon.

- Jó vagy rossz? - kérdezte most az asszony.

- Rossz.

- Végkép tönkrementünk?

- Nem. Még van remény.

- Igen. Ha haladékot adna. De hát hihetünk-e ilyen csodában?

- Már adott haladékot - mondta a férfi. - Meghalt.

Az asszony szelíd és türelmes teremtés volt, nyílt tekintetű; minden gondolata az arcára volt írva. Most összekulcsolta a kezét, imádkozott. Imája a hála imája volt és egyben könyörgés. Az ég bizonyára megbocsátotta neki a gondolatot, ami a hír hallatára az első pillanatban agyába tolult.

- Tudod, hogy tegnap este meg akartam látogatni, hogy egy hét haladéért könyörögjek. Részeses takarítónője nem engedett be; azt mondta, beteg. Azt hittem, egyszerű kifogás. Nos, nemcsak hogy tényleg beteg volt, hanem már a végét járta akkor.

- Vajon ki lesz az örökös?

- Nem tudom. De amíg a helyzet tisztázódik, biztosan előteremtjük a pénzt. Vagy ha nem sikerülne megszerezni, talán akkor sem lesz a sors hozzánk olyan mostoha, hogy az örökös is olyan kérlelhetetlen hitelező legyen, mint ő volt. Ma éjszaka mindenesetre nyugodtan alhatunk. Valóban a kedélyek megnyugodtak. Még a gyermekek arca is felderült, noha nem sokat értettek a dologból. A ház fellélegzett, csaknem vidám lett, boldog és nyugodt, mert az az ember meghalt. Az egyetlen ház volt a városban, ahol a haláleset valami érzelmet váltott ki. És ez az érzelem is a megkönnyebbülés érzése volt.

- Szellem, - mondta most Scrooge - csak egy szikrányi gyengédséget, csak pillanatnyi ellágyulást szeretnék valahol látni. Valakit, aki megindultan gondol a halottra, aki ott fekszik a hideg, sötét szobában, elhagyatva és magánosan. Óh milyen vigasztalan és gyötrelmes emlék! Sohasem fogom elfelejteni.

A kísértet ismerős utcákon át vezette. Scrooge jobbra-balra tekintgetett, még mindig remélve, hogy saját alakját pillanthatja meg valahol; de hiába.

Cratchit házához értek. Cratchitné és a gyerekek a tűz körül ültek.

A szobában csend volt. Szokatlan csend. A máskor oly pajkos és hangos kicsik összebújva ültek egy sarokban; Péter könyvet olvasott. Cratchitné és a lányok varrtak.

„És előfogván egy gyermeket közéjük állítá azt.”

Ez a mondat csengett Scrooge fülében. Vajon hol hallotta? Bizonyára Péter olvasta fel az ölében levő könyvből, mikor beléptek az ajtón. De miért hagyta abba az olvasást?

Cratchitné sóhajtvá tette félre munkáját, kezébe temetve arcát.

- A varrás megerőlteti a szememet, különösen ha gyertyafénynél varrok; mindig könnyezni kezdek. Nem akarom, hogy apátok, ha hazajön, könnyes szemmel találjon. Azt hiszem, mindjárt itt lesz.

- Már rég itt kéne lennie, - mondta Péter becsukva a könyvet, - de az utóbbi napokban úgy látszik, lassabban jár.

Mindnyájan hallgattak megint. Csak bólogattak szomorúan, végre megint Cratchitné szólalt meg.

- Pedig hogy tudott sietni! Kicsi Tibi a nyakában ült! Még futott is vele!

- Én is hányszor lovagoltattam így szegénykét! - mondta Péter.

- Én is, én is - mondták a többi gyerekek.

- Nem volt nehéz, hiszen olyan vékonyka volt. És apa hogy szerette, hogy becézte, milyen boldog volt, ha maga mellé ültethette. Kis kezét melengethette. De már itt is van apa!

Az ajtóban ott állt Bobi kis kabátban - szegény ördögnek még mindig nem volt télikabátja - és átölelte odafutó asszonyát. Teája ott gőzölgött már a kandalló párkányán, mellette karosszék. Amint leült, egy-egy gyerek ült térdére, szorosan összebújva hozzá, mintha csak vigasztalni akarnák. Apa, drága apa, nyugodj meg, ne légy szomorú, légy a mi vidám pajtásunk, drága jó apánk!

Bobi gyengéden magához szorította őket, kedvesen elbeszélgetett az egész családdal. Megcsodálta anya és a lányok munkáját. Megdicsérte őket, milyen ügyesek, milyen gyorsak. Biztosan elkészülnek még vasárnap előtt.

- Vasárnap! Te biztosan kint voltál ma! - mondta Cratchitné.

- Kint voltam - válaszolta Bobi, - milyen jó lett volna, ha te is jöhettél volna. Jó lett volna látnod, milyen szép, virágos, zöldelő, nyugodalmas hely. De hiszen sokszor fogod még látni. Megigértem szegény kicsikénknek, hogy minden vasárnap meglátogatjuk majd. Szegény, drága kis fiam, szegény, drága kis fiam!

Ismét magába roskadt; bárhogya is akart magán uralkodni, nem tudott. Hiszen ha tudott volna érzéseinek parancsolni, nem kötötték volna olyan erős szálak éppen ehhez a gyermekéhez. Lassan kiment a szobából; felment az emeletre. Fent a szoba fényesen ki volt világítva, karácsonyi ágakkal feldíszítve. A kisfiú ágya mellett egy szék állott. Szegény Bobi szomorúan leült a székre, megcsókolta kicsi Tibi sápadt, hideg arcát. Ettől a csóktól visszanyerte erejét. Lassankint megint úgy érezte, hogy bele kell nyugodnia abba, ami történt. Ezzel a nyugalommal szívében ment vissza a többiekhez.

Még mindig ott ültek a tűz körül és halkán beszélgettek. Anya és a lányok varrtak. Bobi elmesélte, hogy találkozott Scrooge úr unokaöccsével, aki igen finom úriember és nagyon kedves volt hozzá.

- Talán látszott rajtam egy egészen kis levertség és ezért megkérdezte, hogy mi bajom van. Mire elmondtam neki nagy bajomat. Láttátok volna, hogy mennyi részvéttel szorongatta kezemet és milyen gyöngéden mondta: „Nagyon sajnálom önt, uram és feleségét is, azt a kitűnő asszonyt.” Vajon honnan tudta ezt?

- Mit honnan tudott, drágám?

- Hát azt, hogy oly kitűnő asszony vagy! - mondta Bobi.

- Azt mindenki tudja - szólt közbe komolyan Péter.

- Igazad van fiam! Anyád valóban kitűnő asszony és megérdemli, hogy mindenki tisztelje és becsülje. Aztán még azt mondta, hogy ha valamire szükségem van, őrá mindig számíthatok. A címét is megmonda. De nem is az, hogy felajánlotta segítségét - amire igazán nem számítottok - esett olyan végtelen jól nekem, hanem páratlan kedvessége és őszinte jósága. Úgy beszélt, mintha ismerte volna szegény kicsi Tibit és velünk együtt siratná.

- Bizonyosra veszem, hogy nagyon derék, jó ember lehet, - mondta Cratchitné.

- Ez így is van, drágám és valóban nem csodálkoznék, ha Péternek egy jobb állást szerezne.

- Hallod, Péter - mondta Cratchitné.

- Az is lehet - mondta az egyik lány - hogyha Péternek jó állása lesz, majd megnősül és itthagynak minket.

- Te csak magaddal törődj - mondta Péter duzzogva.

- Hát bizony előbb-utóbb megtörténhetik, fiam, bár még van időd bőven. A gyerekek megnőnek, kirepülnek a fészekből. Egy azonban bizonyos, hogy bármikor, bármilyen körülmények között válunk is el egymástól, egyikünk sem fogja soha elfeledni kicsi Tibit, aki elsőnek hagyott itt minket.

- Sohasem fogjuk őt elfeledni, apám.

- És ha arra gondoltok, hogy milyen szelíd, milyen békétűrő volt, noha még egész kicsiny gyermek volt, ti sem fogtok sohasem civakodni egymásközt.

- Nem fogunk, apám.

- Milyen jól esik ezt tőletek hallanom.

Cratchitné megcsókolta férjét; a lányok is megcsókolták apjukat, a kicsik is megcsókolták. Péter kezét nyújtotta felé, férfiasan megszorította és megrázta apja kezét. Kicsi Tibi a mennyből bizonyára meghatottan nézte őket, amint az ő emlékének áldozva, a szeretet, az együvértartozás szent fogadalmát tették egymásnak.

- Szellem - mondta most Scrooge - úgy érzem, hogy közeledik a perc, amikor elválunk egymástól. Kérlek, ne hagyj el addig, amíg meg nem tudom, ki volt az a halott, akit a magános házban láttunk?

Az eljövendő karácsonyesték szelleme most ismét a tőzsde tájékára vitte Scrooge-ot. Ismét kereste és ismét csak nem találta sehol saját jövőbeli alakját. Most meglátta, hogy szemben a tőzsdével nyitva van irodájának ablaka. Odafutott, benézett az ablakon, hátha itt megláthatja

azt amit keres. A helyiség ugyanaz volt, a ház ugyanaz volt, de az iroda berendezése teljesen megváltozott. Itt sem találta, amit keresett.

- Szellem - mondta most Scrooge - azon a helyen jártunk, ahová hivatásom, az üzletem kötött, ahol dolgoztam. Kérlek, mutasd meg nekem jövőbeli alakomat, jövőbeli helyemet.

A kísértet ott állt a tőzsde előtti téren és mozdulatlanul mutatott szellemkezével egy bizonyos irányba. Nem a tőzsdére mutatott, nem Scrooge irodájára mutatott. Másfelé mutatott.

- A tőzsde itt van, az irodám amott és te egy harmadik irányba mutatsz. Hová mutatsz?

De a kísértet néma maradt és mozdulatlan. Végül is Scrooge nem tehetett mást, mint lassan megindult a jelzett irányba. Egy vaskerítéshez érték. Scrooge megállt, hogy megnézzé, micsoda kert van a kerítés mögött.

A temető volt. Itt feküdt hát a magányos ház nyomorult halottja. Elvadult, gazos temető volt. Virágtalan gyom, dudva tenyészett földjében, amelybe túl sok halottat zsúfoltak össze. Vigasztalan volt és sivár, méltó a magányos ház szerencsétlen halottjához.

A kísértet a sírhantok között állt és egy sírdombra mutatott. Némaságához és mozdulatlanságához most még valami vésztijszó, komor ünnepélyesség is társult. Scrooge tétovázva, reszketve indult a sírdomb felé.

- Egy kérdésem volna, szellem; válaszolj rá, mielőtt a sírkőhöz lépek, amelyre mutatsz. Miféle árnyakat mutatsz nekem? Árnyképeket, amelyeknek a jövőben feltétlenül be kell következniük vagy olyanokat, amelyek bekövetkezhetnek?

A szellem néma maradt és mozdulatlan.

- Úgy képzelem, hogy jellemünk és cselekedeteink szabják meg életünk irányát és ezzel szükségképpen végzetünket. De ha képesek vagyunk jellemünkön változtatni, cselekedeteinket új célokra beállítani, akkor végzetünk is megváltozhatik. Óh, mondd, hogy ezért mutatod nekem ezeket az árnyakat!

De a szellem megint csak mozdulatlan maradt és néma.

Scrooge odavonszolta magát a sírhanthoz. Repedezett sírkövén egy név állott:

SCROOGE EBENEZÁR

- Én vagyok hát a magányos ház nyomorult halottja - kiáltotta térdrehullva.

A kísértet keze most a sírkőre, majd Scrooge-ra mutatott.

- Nem, szellem. Ez nem lehet!

A kéz még mindig őrá mutatott.

- Szellem! - kiáltotta és kétségbeesetten kapaszkodott a kísértet ruhájának szegélyébe, - lásd, én nem vagyok már az, aki voltam; te magad vagy az, aki megjavítottál. Ne légy kegyetlen és mondd, hogy még van mód feltartóztatni a végzetet, ha megváltozom és új életet kezdek?

A kéz most megremegett.

- Óh, hogy szívembe zárom majd a karácsony-ünnepet; megtartom szent tanulságait egész éven át! A múltban, jelenben és jövőben akarok élni, úgy ahogy te és társaid erre tanítottatok! Óh, mondd, hogy még letörülhetem erről az átkozott sírkőről szerencsétlen nevemet!

Végső kétségbeesésében megragadta a kísértet kezét. Az ellökni igyekezett magától, de Scrooge minden erejét megfeszítve szorította. Erős volt, de a kísértet még erősebb volt nála és végül kiszabadította kezét.

Scrooge kimerülten hevert a földön. Onnan tekintett fel imára kulcsolt kézzel a szellemre. A szellem alakja most hirtelen zsugorodni kezdett. Mind vékonyabb-vékonyabb lett, végül már csak egy sötétszínű csavart oszlop volt. Egy mennyezetes ág sötétbarna csavart oszlópa!

A mese vége

Egy oszlopot látott. Mégpedig saját ágyának egyik tartóoszlopát. Kétségtelenül a saját ágyáét a saját szobájában. És - mily mennyei boldogság - saját nagyszerű jövőjét is maga előtt látta. Saját, új, teljesen megváltozott életét!

„A multban, jelenben és jövőben akarok élni” - ismételte boldogan, mialatt kibújt az ágyból. Óh, három szellem, kik meglátogattatok, ti fogtok utamon vezérelni. És te, Marley Jakab! A magasságos ég áldjon meg érte! Térdenállva mondok hálaimát érte!

Mindezt kiáltani szeretne volna nagy boldogságában, de hangja az izgalomtól oly gyenge volt, hogy szinte csak suttogni tudott. A szellemmel való tusakodástól még zihált a melle és arca nedves volt a könnyektől.

- Nem lopták el őket! Itt vannak! - mondta, miközben gyengéden simogatta meg ágyának kárpitjait. Itt vannak és én is itt vagyok! Élek! A szörnyűségek, amiket láttam, nem fognak bekövetkezni!

Közben öltözködni akart, de túlságosan izgatott volt ahhoz, hogy ruháit rendbeszedje. Nadrágszárát ki- meg befordította. Kabátujját ugyancsak. Visszájára fordította a kabátot. Mellényét kabátja fölé húzta. Nyakravalóján előbb csomót kötött, azután kibogozni próbálta, mikor ez sem sikerült, össze-vissza szaggatta a könnyű selymet.

- Már azt sem tudom, mit csinálok, - kiáltotta nevetve széles jókedvében, miközben Laokoon-ként gabalyodott bele hosszú harisnyáiba. - Óh, olyan könnyű, olyan friss, olyan boldog vagyok. Oly boldog, mint egy angyal! Úgy érzem magam, mint egy iskolásfiú, mint egy kölyök, mint egy csikó, mint egy részeg ember. Jó karácsonyt és boldog újévet mindenkinek! Bort, bűzát, békességet!

Féllábon ugrándozva táncolt át a nappaliba, ahol végül kimerülten megállt.

- Ni, ott a teáskanna - mondta, megint nekiiramodva a kandalló előtt, s izgatottan futkosott fel s alá. És ott az ajtó, amelyiken Marley Jakab szelleme bejött. Abban a sarokban ült az idei karácsony szelleme. Ezen az ablakon át láttam az éjszakában bolyongó szellemcsapatot! Mindez valóság, mindez velem történt, minden igaz! Hahaha!

Boldogan, felszabadultan, szívből nevetett, noha évek óta semmi gyakorlata nem volt már ebben.

- Azt se tudom, hányadika van ma! Vajon mennyi időt tölthettem a szellemek társaságában? Tudja a jó ég! Nem is akarom tudni! Semmit sem akarok tudni! Oly tudatlan és boldog vagyok, mint egy maszöletett csecsemő!

Most harangszó hallatszott kintről. Ilyen üde, csengő hangokat még soha életében nem hallott. Bim-Bam, bim-bam, bim-bam-bim-bam! Dicsőség! Bim-bam! Istennek! Bim-bam! Az ablakhoz futott, szélesen kitárta. Világos volt, a köd szertefoszlott! Kék ég, napsugár, vérpezsdítő hideg és harangzúgás. Áldott, tiszta harangzúgás!

Egy ünneplőbe öltözött kisfiú ment el az ablak alatt. Lekialtott neki:

- Mi van ma?

- Hogy-hogy? - mondta a fiúcska csodálkozva.

- Milyen nap van? Hányadika? Kisöcsém!

- Hányadika? Micsoda kérdés! Karácsony első napja.

Karácsony első napja! Lám, nem aludtam át. A szellemek egy éjszaka vitték végbe mindezt, ami velem történt. Valóban minden csodára képesek! Minden, amit csak akarnak, hatalmukban áll!

- Hé, kisöcsém!

- Tessék! - mondta a kisfiú.

- Tudod, hol van a baromfikereskedő boltja itt a szomszéd sarkon?

- Hogyne tudnám!

- Okos fiú vagy! Akkor talán azt is tudod, hogy eladta-e azt a nagy pulykát, ami a kirakatban volt?

- Azt, amelyik akkora volt, mint én?

- Pompás fickó vagy! Öröm veled beszélgetni! Éppen azt gondoltam, öcskös! Nos?

- Még az imént ott lógott.

- Nagyszerű! Fuss oda rögtön és vedd meg nekem!

- A bácsi tréfál!

- Nem én! A legkomolyabban beszélek. Mondd meg a boltosnak, hogy hozza ide, menten kifizetem és elvitetem. Gyere te is vissza, kapsz egy shillinget. De ha öt perc alatt visszajössz, kettőt kapsz!

A fiúcska úgy nekiiramodott, mintha puskából lőtték volna ki.

- Cratchitnak küldöm a pulykát - dörögte magában Scrooge és elégedetten dörzsölte össze a tenyerét. Névtelenül küldöm. A pulyka kétszer akkora, mint kicsi Tibi. Törheti a fejét, ki küldi a pulykát. Páratlan tréfa!

Kissé reszketett a keze, amíg a címet felírta, de csak elkészült vele és el is lehetett olvasni. Lement a kapuba a pulykát lesni. Amint ott állt, megpillantotta a kopogtató-vasat.

- A kopogtató! - és gyengéden végigtapogatta - amíg csak élek, mindig kedves leszel nekem. Milyen komoly kis fontoskodó pofa! Hogy is nem vettem észre azelőtt! No, de itt a pulyka!

- Hé! Itt vagyok! Boldog karácsonyünnepet! Hogy van, öregem? - Ez aztán pulyka! Olyan lába van, mint egy struccnak és taraja olyan vörös, mint a pecsétviasz. Ezt nem tudja elcipelni Camden-Townba. Vegyen kocsit!

Nevetve mondta, nevetve fizette ki a pulykát, nevetve fizette ki a kocsit, nevetve nyomott két shillinget a fiúcska markába, nevetve ment vissza szobájába; leült a karosszékbe és addig nevetett, amíg elpityeredett.

A borotválkozás rendes körülmények között sem könnyű dolog. Figyelem, nyugodt kéz, nyugodt idegek kellene hozzá. De hogy valaki oda sem néz közben és féllábon táncol örömeiben, úgy valóban életveszélyes. De Scrooge azt se bánta, ha levágja is az orra hegyét, legfőljebb visszaragasztja egy flastrommal és minden szép és jó lesz megint.

Tetőtől-talpig ünneplőbe öltözött és kísértelt. A nép ellepte az utcákat; úgy jártak fel-alá, ahogy az idei karácsony szelleme mutatta volt neki. Scrooge hátradugta kezét és vidáman malmozott hüvelykujjával. Oly derűs és bizalomkeltő volt az öreg külseje, hogy nem egy vidám fickó köszöntött rá: „Jó reggelt, uram, kellemes karácsonyi ünnepeket!” Oly jól esett az öregnek ez

a köszönetés, hogy még évek múlva is, ha valami kellemes élményt akart elmondani, ezt emlegette. Alig jutott el a szomszéd utcába, amint látja, hogy jön ám szembe vele a tegnapi jótékonyági urak közül az idősebb. Zavarba jött és már előre tartott tőle, micsoda szemeket fog rá vetni ez a derék öregúr. Ám hirtelen meggondolta magát és ő maga lépett oda hozzá:

- Jó reggelt, drága uram - mondta, mindkét kezét megragadva - remélem, rám ismer? Hogy sikerült tegnapi körútja? Igazán nagyon kedves volt, hogy engem is felkeresett. Kellemes karácsonyi ünnepeket kívánok!

- Scrooge úrhoz van szerencsém?

- Az vagyok és remélem, nem neheztel rám a tegnapi eset miatt. Bocsánatot kérek és egyben kérem, jegyezzen elő - a többit csak a fülébe súgta az öregúrnak.

- Teremtő Isten! - kiáltotta az öregúr és szinte belevörösödött. - Ezt komolyan gondolja, Scrooge úr?

- A legnagyobb mértékben. Vegye úgy kérem, hogy ezzel jókora adag régi adósságomat is lerovom. Nos, legyen szíves, jegyezze fel kérem. Megteszi nekem, ugyebár?

- Uram, - mondta a másik, még mindig Scrooge kezét szorongatva, - nem találok szavakat.

- Ne szóljon egy szót sem - vágott szavába Scrooge. - Inkább látogasson meg egyszer. Remélem, lesz szerencsém?

- Feltétlenül. Ön nagyon lekötöztetett. Nagyon-nagyon köszönöm. Ég áldja önt, uram.

Elment a templomba is, azután megint csak sétált. Vidáman nézegette az ünneplőbe öltözött embereket, barackot nyomott a gyerekek fejére, elbeszélgetett a koldusokkal, benézett a kunyhókba is és bekukkantott egy-egy ablakon. Soha nem hitte volna, hogy ennyi öröme telik ilyen céltalan kószálásban.

Estefelé elindult, hogy meglátogassa unokaöccsét.

Tíz-tizenkétszer is fel s alá sétált a kapu előtt, mielőtt bekopogtatott volna. Tudja az ég, inába szállt a bátorsága. Végül összeszedte magát és mégis csak kopogtatott.

Csinos szolgálóleány nyitott ajtót. De milyen csinos!

- Itthon van a gazdája, drágám? - kérdezte.

- Igenis, uram.

- És merre találom, aranyom?

- Az ebédlőben vannak, úrnőmmel együtt. Parancsára be fogom jelenteni.

- Köszönöm, de ismernek engem - felelte Scrooge, a kilincsre téve kezét. Halkan, óvatosan nyitotta ki az ajtót. Az asztalon fehér terítő, virág, finom tányérok, ezüstnemű. Ezek a fiatal háziasszonyok nagyon ügyelnek arra, hogy minden a legnagyobb rendben a helyén legyen.

Scrooge most megszólalt.

- Frédi!

Oh, a fiatalasszony hogy összerezzen! Ha Scrooge látta volna, hogy milyen kényelmesen ül a karosszékekben, lábát alacsony zsámolyra téve, kétszer is meggondolta volna, hogy ráijesszen.

- Szent és! Ki az? - kiáltotta Frédi.

- Én vagyok, Scrooge bácsi. Vacsorára jöttem. Remélem, szívesen láttok?

Hogy szívesen látták-e? Öccse úgy megrázta a kezét, hogy majd kitépte a karját. Felesége is szívélyesen üdvözölte. Később a háziasszony húgai is megjöttek és más vendégek is. Mind-mind nagyon kedvesek voltak hozzá. Alig akarták elengedni.

- Ne menjen még, - mondták - hiszen alig öt percnire lakik.

Csodaszép, nagyszerű este volt!

Másnap Scrooge jókor ment az irodába. Mindenképpen meg akarta előzni Cratchitot. Helyesebben rajtakapni, amint elkésik. Sikerült is.

Kilenc óra. Negyed tíz. Cratchitnak se híre, se hamva. Végre kilenc óra tizennyolc és fél perckor befut. Teljes tizennyolc és fél percet késett. A főnöki szoba ajtaja tárva-nyitva. Scrooge lát, figyel mindent. Szegény Bobi még az utcán leveszi kalapját, sálját, széleseben beront és már ott is ül az asztalnál, már kezében a toll, mintha már kilenc óra óta ott ülne.

Most megszólal Scrooge szokott, zsörtölődő hangján, vagy legalább is úgy, ahogy utánoznia sikerül régi önmagát.

- Miféle dolog ez? Ilyen későn kell jönni?

- Elkéstem, uram, nagyon sajnálom.

- Elkészt! Meghiszem azt, hogy elkészt! Szíveskedjék csak befáradni ide hozzám.

- Egyszer egy esztendőben megtörténik, - hebegi Bobi, miközben előjön odújából.

- Majd gondoskodom róla, hogy többé elő ne forduljon - mondja Scrooge szigorúan és hirtelen lelép a főnöki emelvényről. Odaáll Bobi elé és úgy oldalbabóki, hogy az visszatántorodik odújába.

- Most pedig felemelem a fizetését - kiáltja Scrooge utána.

Cratchit egy pillanatra habozik, hogy ne kiáltson-e segítségért. Nyilvánvaló örület! Kényszer-zubbony!

- Boldog karácsonyi ünnepeket, Bobi, - mondja most Scrooge oly komolyan, hogy ezt nem lehet félreérteni. Jóakaratóan megveregeti Bobi vállát és folytatja:

- Boldogabb karácsonyt, mint az eddigiek voltak. Sokat szenvedett nálam, öreg fiú. De most másképp lesz! A mai nappal felemelem a fizetését és a családjáról is gondoskodni kívánok. Még ma mindent alaposan megbeszélünk egy jó forralt bor mellett. Mindenekelőtt vegyen még egy szenesládát. Addig egy vesszőt se tegyen.

Scrooge megtartotta a szavát. Sőt jóval többet tett, mint amennyire fogadalma kötötte. Kicsi Tibihez - aki nem halt meg - oly jó és gyöngéd volt, mintha az apja lett volna. Az egész városban nem volt még egy olyan közismerten barátságos úriember, olyan kitűnő főnök, olyan jótéltélek, mint ő.

Persze, akadtak, akik kinevették, kigúnyolták a hirtelen változás miatt. De ő nem sokat törődött velük. Nevessenek csak. Bölcsen tudta, hogy a jónak mindig akadnak gúnyolói és olyanok, akik nevetnek rajta. Jobb, ha nevetnek, mintha haragszanak. Ő maga is jót nevetett ezen az okoskodáson.

A szellemekkel való társalgást beszüntette. Mérsékletes, egyszerű életet élt. A karácsonyt pedig úgy megünnepelte, hogy bárki példát vehetett róla. Ezt tudta is róla mindenki! Isten áldja meg érte őt és mindazokat, akik hozzá hasonlóan cselekszenek. Vagy ahogy kicsi Tibi mondaná:

- A jó Isten áldása legyen mindnyájunkon!